

INDEX
RHETORICVS,

*Scholis & institutioni tenerioris etatis
accommodatus.* G. 1884

Editio altera emendatio & locupletior.

SEN. B. C. 64. Epist.

*Etiamsi omnia à veteribus inuenta essent : hoc tamen
semper nouum erit, vsus & inuentorum ab alijs
scientia & dispositio.*

LOND.

This image shows a blank, aged, light gray page, likely a flyleaf or endpaper from an old book. The paper has a visible texture and is covered with numerous small dark specks and dust particles. A prominent dark, irregular smudge is visible on the right side of the page. The overall appearance is that of a well-preserved but old piece of paper.

Ad Lectores.

VErnulam è famulatio Rhetorico
Troposchematologum ante annos
quindecim manu emiseram. Rudi
quidem illum versu conditum, in-
concinnum, fateor, & incomptum.
Sed in quem postquam publicum indeptus obvi-
nerat, iamque in precio esse & lucelli aliquan-
tulam spondere coeperat, involavit plagiarius
quidam Bibliopola, cumque, sub nullius nomine
aut patrocinio errantem, in servitutem asseruit,
ut, q. adscripsit familie, non cessurus ipsi patrono
peculium suum in libertatem secundam vindicias
postulanti. Cuius editionem ut anteverterem, &
frustratui haberem, videbam mihi properandum.
Consilium itaque tanquam gladiator in arenâ ce-
pi, & temerè vel sic non pauca immutavi, alia
quedam eiusdem generis adieci, quæ olim à me
congesta recensui, ex patribus maiorum mino-
rumque in hac arte gentium, Aristotele, Hor-
mogene, Sopatro, Dionysio Halicarnassensi, De-
metrio Phalereo, Menandro, Aristide, Apfino,
Longino, Theone, Aphthonio, aliisque * Rhetor-
ibus & Sophistis Græcis, tum Cicerone in pri-
mis & Fabio Quintiliano, necnon Martiano Ca-
pella, Curio Fortunatiano, Mario Victorino, Sulp.
Victore, Emporio, Aur. Augustino, Rufino, G.
Trapezuntio, P. Ramo, L. Vico, Cypriano Scauro,
et ceteris. Quorum ple-
rosque vtendo
accepi, accepto
refero prolixa
benignitati at-
que instructissi-
mis Musæis CC
V V. Doctori
Lindselij, & D.
I. Selden: quo-
rum vterque ef-
(quod de Dio-
nyfio Longino
dixit Eunapius,
et ceteris)

manno, Alstedio, N. Caussino, I. Ger. Vossio, Andrea Valladero, alijsq; innumeris. A quorum institutionibus sicubi recesserit hoc compendium, si in genere Iudiciali, Inventione, Dispositione parciior visus fuero pressiorq; ; scient iuxta mecum eradi, non sine causa & ratione id factum, immutari quippe Oratoria scenam, in alio nos fore litigare, exoleuisse causas forenses, quibus olim studebant & preparabantur iuvenes: Demonstrativas & Suasorias delegari pueris, quibus instituendis hæc qualiacunque præcepta sunt accommodata. Proinde ijs elaborandum diligentius in Elocutione & eius partibus, propterea quod inuenire & collocare sententias, proprium sit ingenij magis & prudentiæ quàm artis. Si ergo in præceptis de verborum delectu habendo, compositione, periodo, ornatu, stylo formando, acutuendo, exercendo, fusior, prælixiorque fuerim, agnoscent consilium meum viri disertis; cui expediendo, si handquaquam par cesserit facultas, ignoscent candidi. Nam quod ogganniunt Lucumones inepti, inquirentes: Quid loqueris nobis de præceptis artis & stylo? Nos non curamus ut puer consumat tam multum laborem & tempus, discere Linguam bestiar, neque legere profanos autores & poëtas qui fuerunt destructio multorum hominum. Erit sufficienter aptus ire ad Vniuersitatem, si potest mediocriter intelligere Latine, & loqui congruè: securus unicè nil moror quid dicant, quid sentiant (dicunt tamen ut plurimum contra quam sentiunt, ultra quam intelligunt) maleuoli isti ignarures, buccones maledici, qui inertia sua velum sanctimonie obtendunt.

Ad Lectores.

auctoritatis sua, si Dysplacet, fascibus scientiarum
 turbam summonent, artes omnes tanquam profa-
 nas, atque simplici, quam profitentur, sinceritati
 officientes, à sacris suis arcent. Et quia vulpibus
 hisce candam, fuga clauum, corporis ornamen-
 tum decurtauerit proprie stupiditatis, inopia, aut
 trauitatis laqueus: ceteris etiā persuasum eunt,
 ueri hanc esse iys & impedimento. Verū enim-
 uero ita demum rem suam sartam lectam volunt,
 si quod ex pelle Theologicā desit, è canda Pada-
 gogicā assuant. Memini, me puero multis adeo
 per transitorium hoc docendi forum patuisse iter
 ad sacra illa penetralia. Iam verò, inuerso rerum
 ordine & in Mandrabali, quod dicitur, morem,
 preposterum & retrogradi cedunt. Namque ubi
 iam in Academia plures satis morati fuerint, ibique
 annorum potius progressu, quam animorum pro-
 fectu stadia & spatia confecerint Milones isti, fi-
 dēq; fecerint prouerbio; Posse eum terre bouem
 qui vitulum tulerit: Inde iam vel furcillis eiekti,
 vel nauseantis quasi matris vomitu exputi, mox
 etiam & Ecclesia futuri propudia & reycula,
 Sacris se sacramento obligant; quibus tamen se
 postmodo indignos, impares, & ineptos fatentur.
 Sine enim infirmitatis sua deterriti conscientia;
 sine exhausta quam aliunde utendam sumpserāt
 supellētile; siue quod iys ex animi sui sententia
 non cedat promotio, at amplioris alibi fulgeat lu-
 celli spes: stina sacra, cui manum admonerant,
 renunciant, & post terga respiciunt. Quorum a-
 lij tanquam quolibet terrā & aquā alternis victi-
 tant, culeo sanè digni puericide, qui diuidunt o-

*mot regatis, doceatis, seruetis. Quod ut fiat, tran-
sibunt precepta in vota: Ut benigno vobis dex-
troque numine adsit Deus; Suadam, Gratiā.
que inspiret suam; vósque, quos esse iussit Orato-
res, faciat.*

THO. FARNABY.

INDEX RHETORICVS.

Rhetorica est facultas de vnaquaq; re dicendi bene, & ad persuadendum accōm-

1. Offici- um est	{ Dele- bare Docere Conci- tare }	{ concilia- tionem fidem mouēdos affectus }	{ suauitatis, necessitatis, victoriæ: }	{ ubi requi- runt or- ationis }	{ ler ac vis }
----------------------	---	---	---	---------------------------------------	----------------------

2. Materia est, quæcunque res sub disceptationem cadit, potēstque persua-
Quæ & Quæstio dicitur; estque

vel	{ Coniuncta; Pronunciati alicuius, quod argu- mentis probatur: cāq;	{ Simplex; vnus scilicet thematis: vt, de Virtute, coniugio, bello, pace. Infinita, Thesis: quæ vniuersaliter quæritur An ducenda sit uxor. Finita, Hypothesis: quæ vniuersalem res ad circumstantias; vt Sine Placito inducta, exera uxor ducenda.		

Atque Finita hæc quæstio est materia oratoris maxime propria. Verum e-
nandi, explicandi, ornandi que causā, hanc orator subinde reuocat à F-
circumstantijs suis ex utra, ad Infinitam: vt & in Prædicā & Ciuili qua-
excurrit aliquando ad Theoreticam.

Hypothesen ceu Finitarum Quæstionum tria sunt ge- nera:	{ Demonſtratiuum, quod in laude aut vituperio verſatur.	{ quorum proposita ſunt	{ Hone- ſtas, Turpi- tudo.	{ Dele- tare aut de- ticio.	
	{ Deliberatiuum, quod in futuri temporis proviſione ſuadet aut diſſuadet.		{ Vili- tas, Inuti- litas.		{ Finis Spes cu- tus.
	{ Iudiciale, quod in præteriti diſcep- tatione accuſat vel defendit.		{ A qui- tas.		{ Clemen- vel ſatiſ-

3. Corporis, Vox sonora, distincta, suavis; latera firma; Oris te-
que corporis venustas & spectabilitas.

{ à Natu- rā, cā- que	{ Ani- mi,	{ Ingenium, ad excogitandum acutum & sapax, ad e- candum facile, ad studia incitatum & docile, firmu que diuturnu ad memoriam, quæ à Natura & Ex- tatione potius est quam ab Arte. Iudicium solidu Discretio.
-----------------------------	---------------	---

3. Media ab Arte, que tra- dit præ- cepta	{ Inventionis, quæ excogitat argumenta ad persuadendum ide
	{ Dispositionis, quæ res inventas discernit, apicque per parte
	{ Elocutionis, quæ res inventas discretasque exornat flore ve- rum & lumine sententiarum.
	{ Pronunciationis, quæ cum vocis spiritus modulati gestu orationem profert.

ab Exeritatione, quæ assiduitate Legendi, Currendi

Inuentio.

io est excogitatio argumentorum, quæ ad persuadendum sunt idonea. Argu-
mentum est probabile inuentum ad fidem faciendam.

Certis, vnde fiunt Demonstrationes.

Ratiocinantibus à Causis, efficientis, materi-
ali, formali, & finali, ab Effectis, Subiectis,
Adiunctis, Definitione, Diuisione; Gene-
se, Specie, Toto, Partibus, Comparatis,
Paribus & Similibus, Oppositis, relatis,
contrarijs, priuantibus & contradicantibus,
&c. quorum disciplina petenda à Dialecti-
cis.

Probabilibus, & Verisimilibus.

Excitandis vel sedandis affectibus; Amore,
odio, irâ, contemptu, lenitate, metu, pudore,
gratâ, misericordiâ, indignatione, inuidiâ,
emulatione.

Summi erit artificis, nosse; qui, & erga quos, &
quibus de causis, hoc vel illo affectu sole-
ant homines commoueri.

Oratoris: in quo requiruntur, Prudentia, Pro-
bitas, Beneuolentia, Modestia.

Republicâ, libertatē.

Democratia, legum dicti-
plinam.

Aristocratia, diuitias.

Monarchia, custodiam
Principis.

Affectibus; irâ, lenitate, miseri-
cordiâ, letitiâ, spe, dolore, me-
tu, odio, emulatione, &c.

Habitibus; virtutibus & vitijs.

Ætate; iuuentute, senectute.

Fortunâ: quâ nobiles, potentes,
diuites, fortunati, &c.

Auditorum
qui disse-
runt.

Ad Concli-
ationem,
ex Mori-
bus

Ad Motum,
ex locis
Patheticis
quæ ver-
santur in

Ad Fidem,
ex locis
docetibus
λόγος

ΕΥΡΕΤΗΡΑ
Artifi-
cialia

Α' ΕΥΡΕΤΗΡΑ Inartificialia. Quæ non parit ars Oratoris, sed aliunde adse-
delata tractat: cuiusmodi sunt Testimonia Diuina & Humana: at-
que hæc, vetera ex Autoribus, aut noua, orētēus, Iusiuranda, aliâque
Instrumenta forensia, Leges, Pacta, Testes, Tabulæ, vt & Signa, Cir-
cumstantiæ, Exempla, &c.

Trium generum communes
loci sunt:

Possibile, & Impossibile, vt doceatur po-
tuisse, aut non potuisse fieri.

Magnum & Paruum, vt ostēdatur Com-
paratiuē, aliud alio esse melius, hone-
stius, &c.

potum facere, præ se ferendum est: Conciliatio & Motus in Exordio quidem
oratione proprium habent locum, sed in perpetuâ oratione, sicut sanguis in
vita esse debent.

De Genere Demonstratiuo.

Personæ,

à perso-
næ locis
& circū-
stantijs;

1. Admirabilibus, quæ diuinitus missa, prodigijs
gurijs seu oraculis significata præcesserunt. 2.
triâ. 3. Genere ceu natalibus. 4. Sexu. 5. Sing
rum ætatis partium institutione, educatione,
ciplinâ, studijs, consilijs, rebus gestis. 6. Mor
euentis post mortem, iacturâ & luctu.

à tribus
generi-
bus bo-
norum

Fortunæ: vt sunt, opes, honores, amici, affines, lib
Corporis: qualia sunt, forma, robur, valetudo, ag
tas, corporis habitus.

Animi
suntq;
bona

Inrita; indoles, ingenium, iudicium, in
stria, docilitas, memoria.
Acquisita: { Moris: Iustitia, Temperan
virtutes { Mentis: Prudētia, Fortitu

Atque in his explicandis sequendum aut ætatis atque rer
gestarum ordinem; aut virtutum distributionem & certa
rum capita. Hic Artificialis, ille Naturalis ordo dicitur.

Virtus sola per se ipsa laudabilis est, sine qua nihil rectè
dari potest: Auditū verò iucundiora sunt, quæ alijs fruct
sa, sibi laboriosa, aut certè gratuita. Naturæ & Fortunæ
na tractantur, quòd in eorum vsu ac moderatione vir
maximè cernitur, prout quis ijs rectè vel malè vsus sit: si
habuerit, sapienter caruisse: si amiserit, moderatè tulisse.
Cautio est, ne eumentitas laudes adiscamus, neque ijs q
multis competunt, aut rerum leuiorum laudationibus
moremur.

Facta

Ab Honesto, qui proprius est Demonstratiui generis loc
continētq; Decorum, Legitimum, i. æquum in homin
pium in Deos, Iustum & Gloriosum. ab Vtili, Difficili
cæteris Deliberatiui generis locis. quos vide suo loco.
A Circumstantijs, Persona, Re, Causa, Tempore, Lo
Modo. vnde Amplificationi præbeatur ansa; quòd q
primus fecerit, aut solus, aut cum paucis, aut præcip
aut tempore maximè necessario, aut sæpè, &c.

Res, vt loca &
animi habitus

A causa efficiēte, & Definitione; ab antiquitate
rigine, honestate; à singularibus cuiusq; rei aut
ci virtutibus, situ, amoenitate, vtilitate, voluntate

Et Comparatiuè inter se tractantur
Personæ, Facta, Res, idque vel

Collatione similium
Contentione diff

Laudantur: aut à contrarijs vituperantur

Rh. 1. 1. c. 9.
d Heren. 2. 1.
de Inuent. 2.
Partitiones.
3. 1. 9. c. Me-
Rh.

Διων. διαπα-
ρ. 7. 2. 2. 1. 2. 1.

Capella 5. 1.
n. Aphtho-
Emporius
liperius c. 2.
ez 1. 1. c. 42.
1. 1. 4. c. Alft.
4. c. 6. Caus-
10. qui & ex-
a adijcit, vt
efferus &
us.

Arist. Rh.
4. Author. ad
n. 2. 1. Cic. de
nt. 2. 1. de O.
c. 2. 1. Quint.
10. Empori.
1. Capella. 5.
rez. 1. 1. c. 10.
1. 1. 1. p. 216.
c. 3. p. 333.
1. 1. 5. c. Alft.
4. c. 6. Caus-
12. c. 1.

ciendam accommodata, expositionem factorum, non argumentationem requirit: Estque illustranda verbis insignibus, translatis, floridioribus; nec non luculentis per *διειρησις* expressionibus, digressionibus, amplificationibus.

Amplificantur Res & Facta. 1. Ascendendo ab Hypothesi ad Thefin: vel Contrà. 2. Indiuiduorum exemplis illustrando, quod generatim dictum est. 3. Circumloquendo, per definitiones aut descriptiones, easque conglobando. 4. Vltirpando species aut partes pro toto. 5. Adijciendo causas, effecta & accidentia. 6. Comparando à simili aut dissimili, pari aut impari. 7. Ab oppositarum & inter se pugnantium rerum conflictione. 8. A testimonijs stipatis condensatisque. Vide Amplificationem infra in Confirmatione.

* De Genere Deliberatiuo.

Deliberantur, id est, suadentur aut dissuadentur res quælibet contingentes, & positæ in nostrâ potestate: Publicæ verò, Pecuniæ ceu vestigalia, Pax & Bellum, regionum Præsidia, Quæ exportantur aut importantur, Leges, in deliberationem veniebant.

Honestum: de quo supra in genere Demonstratiuo. Vtile: ex laude natum semperque cum dignitate coniunctum, consistit in conseruatione præsentium, & comparatione sequentium commodorum: atque in eorum quæ his contraria sunt, euitatione. Atque hic locus Deliberatiui proprius est. Necessarium; quod aliter fieri non potest.

Incundum: quod delectationem voluptatémque animi aut corporis, aut vtriusque adfert.

Euentus: cuius profectio & consideratio tractatur Dilemmate.

Facile: quod comprehenditur sub Possibili, generali omnium causarum Loco.

Dialectici: à proprio adiuncto, ab effectis, ab antecedentibus, connexis, consequentibus. Comparatione à Maiori, minori, contrario; à testimonio. Maximè autem hic dominatur, & quasi familiam conducunt, atque vtraque faciunt paginam Exempli si

* De Genere Iudiciali.

Accusator reum arguat facti quod in controuersia positum est.

Depellat de- fensor, oppo- natque aut	1. Non esse factum.	Ex accusatoris autem inten- tione & defen- soris depulsio- ne nascitur Status	1. Conie- cturalis.
	2. Si factum fatea- tur, nō eam vim, non id nomē ha- bere, non id esse quod criminetur.		2. Finitius.
	3. Iure id esse fa- ctum.		3. Quali- tatis cum iudicialis.

Reperto Statu, subijciat Reus Rationem, quam depellendi causā adfert,

Accusator contrā adferat firmamentum, quo Rationem illam infirmet.

Ex Rationis autem & firmamenti conflictatione Iudicatio constituitur in Finitiuo & Qualitatis statu.

* I. Status *Coniecturalis*, in quo questio est, *An res facta sit*, necne.

Arguat accusator à	Causa	Impulsiuā: irā, odio, auaritiā, inuidiā, inimicitijs, alijsq; affectionibus. Atq; hic persona cū suis circumstantijs diligenter excutitur.	
		Ratiocinante, à	Spe bonorum, præmij, voluptatis, honoris, &c.
			Euitatione malorum; incommo- di, infamiæ, &c.
Defensor	Causa	Facultate; in occasionibus, spe perficiendi, celandi, impunitatis; circumstantijs rei, loco, tempore; nec non circumstantijs personæ, de quibus suprà in Demonstratiuo genere.	
		Signis; quæ sunt dicta aut facta antecedentia, consequentia, vel cum ipsa re cohærentia: quæ nocentes comitari ferè solent, quasi indicia & impressa facti vestigia.	

Infirmet Causas & Facultates.
Diliat & refellat Signa & consequentia
Absolutione vel Inuersione.

2. Status *Finitius*, in quo questio est de nomine rei, & quid sit.

* Aut. ad Heren.
I. Cic. de Inuent.
1. de Oratore.
Quintil. 1. 3. c. 1.
Capella. 1. 5.
Gross. 1. 4. c. 1.
Kecker. 1. 1. Sp.
c. 9. Vossius 1. 1.
c. 6. Caussin. 1.
1. 13. c.

* Cyrus de
apoc. c. 1.
Hermogenes
de iud. c. 1.
Aut. ad Heren.
Quintil. 3. 1. c. 1.
Capella 5. 1. F.
tunatianus 1. 1.
pic. Vict. Alcu-
Cassiodorus.
ren. 1. 2. 1. c. 1.
sted. Or. 4. 1. 7.
Voss. 1. 1. c. 6.
Caussin. 1. 2. c.
Valladerus 1.
disp. 2.

Definiat vterque, quàm maximè potest, ad communem sensum ac vim verbi: deinde adductis similibus exemplisq; aliorum qui ita locuti sunt, suam definitionem, sententiàmq; confirmet, & contrariam infirmet.

Accusatori locus est: Minimè concedendum, vt is, qui de re confitetur, verbi se interpretatione tueatur.

Defensor æquitate nitatur: & ea cum secum faciat, non re sed verbi deprauatione se vrgeri queratur. Quo in genere vtetur Similibus, Contrarijs, Consequētibus.

3. Status. *Qualitatis* seu } Rationalis, de iure facti (b)
In iudicialis, est vel } Legalis, de sententiâ legis aut
 scripti. (c)

(b) Defendat Reus
 Assumptiue
 Absolutè: cum simpliciter, quod factum est, rectè factum esse defendimus: iure scilicet Naturæ, legis, consuetudinis, iudicati, æqui, pacti.

Comparatione: cum alterutrum necesse fuerit fieri: hoc satius.

Relatione: cum culpa transfertur in ipsum qui malum accepit.

Remotione: cum culpa reijcitur in rem aliam, legem vel personam.

Concessione: } Purgatione: qua excusat
 cum non de- } factum esse non volun-
 fendit factum, } tate, sed Necessitate,
 sed ignosci sibi } Fortunâ, vel Inpruden-
 postulat } tiâ.

Deprecatione; à meritis & spe futurâ.

Leges contrariæ: cum lex eadem secum, vel duæ leges inter se videntur pugnare.

Scriptum & sententia: cum scriptoris voluntas à scripto videtur diffidere.

(c) Legiti- } Ratiocinatio: cum quod nulla propriâ le-
 mi species } ge cautum est, ex alijs conijcitur.
 sunt }

Ambiguum: cum scriptum plures accipit sententias, dubij accentus, aut vocis diuisæ iunctæue ratione.

Translatio: cum reus accusatorem, iudicem, tempus, locum mutandos dicit.

in genere: habent tamen sibi subiectas alias species, quæ particularem considerationem & disciplinam desiderant.

Panegyrica vetus. In qua laudatur qui ludo præest. 2. Gens vel vrbs. 3. Certamina & ludi cum ortu eorum, comparatione cum alijs, loci & temporis ratione. 4. Præmia. 5. Princeps certaminum præses. 6. Voto denique clauditur.

Panegyrica noua, exorsa ab occasione quæ nos ad dicendum mouit, progreditur ad Principis laudationem ex locis Demonstr. ad publicæ felicitatis prædicationem, clauditur voto & exhortatione ad lætitiā, obsequium & concordiam.

Nuptialem, vt & Epithalamiū auspicamur à Dijs Genialibus, naturæ & legū instituto, coniugij mox enumerantur commoda, priuata, publica: laudatio sequitur sponsi, & sponsæ: conspiciuntur vota vtriusq; nomine, vt feliciter cedant nuptiæ mutuo amore constantiq; iunctis, vt videant liberos, nepotes & qui nascentur ab illis. super quibus etiam omen, præsagium & votum.

In Natalitiā, siue quis sit prole recens auctus, siue prouectus ætate, mactetur oratione anniuersariā, respicitur tempus natiuitatis, annus, mensis, dies, hora: locus; virtus parentum; familia. Subsequitur spes, gratulatio, precatio & votum.

Funebris orditur à querimonia, exclamatione, aut interrogatione. ratio deinde personæ ad quam dolor peruenit, habetur, laus defuncti ex locis Demonstr. generis, mortis genus; desiderium, cuius testes dolor & luctus. his subiicitur consolatio.

Gratiarum actio beneficium acceptum læta agnoscit, amplitudinem & commoditatem eius prædicat atq; amplificat: spondet vicem referendi parem gratiam: aut id si minus suppetat, animi grati memorisque officium: adeoque ad vota confugit.

Propemptica, Apopemptica, Hodæporica, Monitoria, Suasoria, Adhortatoria, Cōsolatoria, Cōsultatoria, Petitoria, &c. carmine frequentius & epistolis quàm Orationibus celebrantur. Eorum itaq; præcepta cum exemplis expressis aut citatis videbit qui volet, apud Menandrum Rhet. Dionysium Halicarness. Erasmu, libello de

Vide Dionysium Halicarnessensem
Menandri Rhetoris
I. Cæli Scalig.
poet. 100. c.
N. Causs. in 1
9. c. & I. Ger.
sum l. 2. Inst.
on. Or. c. 13.
Partitionum

rum.3.I. Poëtices 6, 103. & 104. I. Lipsium de re Episto-
lica. Bar. Keckerman. I.1. Rhet. Special. c.14, &c. I. Ger.
Vossium I.2. Institut. Orat. c.13. & Partition. I.2. c.19.

fl. Rhet. 3.

2 Dispositio.

Inuenire præclarè, enunciare magnificè, interdum e-
tiam barbari solent: disponere aptè, commodè, variè, nisi
eruditis negatum est. Pulsatis itaq; omnibus omnium lo-
corum, tam qui circumstantiarum & caussarum singula-
rum proprij sunt, quàm dialecticorum & communium,
foribus, lustratq; omni materiæ syluâ; vbi supellesti-
lem congesseris variam, eamque vel memoriæ firmiter
impressâ, vel vnâ chartæ facie, quasi synopsis delineatam
tibi subieceris; acre adhibendum est iudicium, consilium
solidum, & electio accurata. Reijciantur omninò quæ
leuia sunt, ytpote vitiosa, apertè falsa, contraria, com-
munia, futilia. In ijs etiam quæ adhibenda videntur vel
ad probandum vel ad mouendû, delectus est habendus,
proprius cuiq; locus assignandus: vt firmissima quæque
sint prima ad conciliationē, vbi auditor maximè atten-
dit expectâtq; æquè valida reseruentur in exitum ad vi-
ctoriam; quia quæ postremò dicuntur, maximè inha-
rent, mediocria in médium agmen conijciantur, specie
& numero pugnatura. Discernendû itidem, vt quod bo-
ni habet causa, id exornes, ibi tabernaculû cõstituas; ibi
commoreris: si quid habet caussa vitiij, id vel dissimules;
vel si quid causæ fauces premat, totû illud bono tuo ex-
aggerando obruere labores; caueâsq; ne tanquam præ-
uaricator in hostium castris verferis, neq; veluti deser-
tor terga vertas, sed vel locum strenuè tuearis, vel cum
specie quadam & pompâ dicendi recedas, teq; cõcon-
feras, quò vel argumentanti, vel concilianti, vel permo-
uenti patet confugium.

dicio &

o. Quintilia-
6. c. Fortu-
3. l. p. 69.
Or. p. 246.
Orator. I. 1.
alladerus.

b Disponat
autem O-
rator rem
suam vel
ex

(Arte; quæ, præscribente ipsâ Naturâ, do-
cet præfari, exponere, nostra probare,
contraria refutare, concludere.
Iudicio, quod, dictante Prudentiâ, Artis
superstitionem & Partes, prout postu-
lant Circumstantiæ, transponit vele-
tiam omittit

Orationis partes traduntur sex: Exordium, Narratio, Propositio, Confirmatio, Confutatio, Peroratio.

Exordium.

Causâ diligenter perspectâ, locisque inuentis, considerandum ultimo loco quod in primo ponendum est, quo sit utendum Exordio. Nimirum, ut non sit alienum, non vulgare, neque vulgi sententiam neque tamen artificij oleat myrothecia: verum ut ex re nata & ipsis causæ visceribus sumptum, sit accuratum, acutum, instructum sententijs, floridum verbis, causæ proprium, verecundum, conciliationi natum, circumstantijs accommodatum, sequentibus connexum. Vestibula honesta sint, aditusque illustres.

Principium; quo in causâ Honestâ statim & apertè Beneuolentia, Attentio & Docilitas parantur.

Estque

Insinuatio, qua in causa Turpi, Dubiâ, Humili vel Obscurâ, turpitudinis partem diluimus professique nos dicturos de rebus magnis, necessarijs, nouis, vtilibus, iucundis, præparamus Auditores, reddimusque beneuolos, attentos, dociles.

Judiciali, à personâ Oratoris, Rei, Iudicum, Auditorum, Aduersarij, vel etiam ab ipsa Re.

Deliberatiuo, à Criminatione, Depulsione, Amplificatione; Diminutione, vel Ornatu.

Duciturque in genere

Demonstratiuo, à Laude, Vituperatione, speciosâ aliquâ historiâ, naturali observatione, Fabulâ, Similitudine, Contrario, Apophthegmate, Sententiâ, Exemplo, Allusione, vel generali pronunciatu; unde ad propositam Questionem commodè transeat.

Narratio.

Narratio est rerum gestarum utilis ad persuadendum id quod intenderis commemoratio: sedes & fundamen

Sunt qui
unt quino
tes, sunt
tuor, & in
tione incl
propositio
confirmat
& confuta

Cic. 2. de C
præcipit, p
nia de Exo
cogitandus
tra Fabius
c. & Vallac
4. disp. 3. q.
pi pi pi to
pi pi pi to

De ratione
ciendi Exor
cat. partim
tionis in om
nere, vide V
laderum. l. 8.

Narrationis
tes, vitia, typ
expressos atq
empla, vide

INDEX RHETORICVS.
In Deliberatiuo, vbi de futuris consultatur, superua-
cua est Narratio, nisi quæ extrinsecus incidat; vti & in
Demonstratiuo, quæ continua quasi narratio est. In
Iudiciali etiam omittitur, sicubi parum pro nobis faciat,
aut antè innotescat.

Perspicua; verbis proprijs & vsitatis, ordine
temporum seruato, non interrupta.

Verisimilis; circumstantijs, naturæ, legi & mo-
ribus consentanea, ad rumorem & opinio-
nem accommodata.

Sitque

Suavis; quæ contineat noua, inexpectata, mag-
na, grauiâ, exitus iucundos.

Brevis; re non altius petita, non extra causam;
ita tamen vt nihil desit.

* Narratione expositâ licebit excurrere in latum
aliquem & plausibilem locum, quæ stioni præuium, aut
rei amplificandæ animisq; excitandis idoneum.

Propositio.

Simplex; qua status & summa totius causæ
breuiter comprehenditur.

Seiunctio; quæ tantum in genere Iudiciali ad-
hibetur; per quam statuimus quid nobis
cum aduersario conueniat, & quid in con-
trouersia relinquantur.

est vel

Partitio; qua in omnibus causarum generi-
bus vti licebit: qua enumeramus quot &
quibus de rebus simus dicturi, atque is vt
plurimum in dicendo seruabitur ordo, qui
hic exponitur.

Partitio commendatur breuitate, absolute &
paucitate partium; trium scilicet, aut summum qua-
tuor.

Confirmatio.

Et si fidem tantum facere præ se ferendum sit oratori;
quoniam tamen duæ sunt animi auditoris partes in
quibus tractandis versatur flexanima & de rebus & de personis.

re, illustrandus est lumine rationis & veri, quod proprium est Intellectus pabulum; & Voluntas, quæ, Tactus more, mollium rerum aut durarum oblatione flectitur trahiturque: vsu venit vt causâ quandoque cadat orator nihilque consequatur, si Voluntas, quæ libera est, neque statim obtorto collo in ius rapitur, ceruice quasi obfirmatâ non obsequatur. Quocirca caducæus iste geminis armandus est anguibus, qui inter vestes lapsi & leuia pectora, voluantur attractu nullo, fallant sensus, se in mentis intima præcordia insinuent, & quem volent affectum ossibus ac medullis implicant. Neque enim oratori satis erit Dialecticis lacertis vtcunque validis mittere ferro præfixas hastas; nisi & eas artificij nitore exornet, Motus amento instruat. Arida illa argumentorum ossa, corpus firmamentorum exangue, horridum quasi nudarum rationum skeleton, ne tædio sint & terrori, Argumentationum carne inuestiat Orator, Motuum nervis firmet, Delectationum musculis solidet, Artis succo & sanguine distendat. Confirmandi itaque sibi comparer cûm Materiam tum Formam. Materia, sunt * Argumenta, h. e. probabilia inuenta ad faciendam fidem. quæ non secus atque metalla è fodi- nis, aut pharmaca ex apothecis suis singula, petuntur è Locis Infitis & Assumptis, Artificiosis & artis experti- bus, Dialecticis & Rhetoricis, certis, probabilibus at- que verisimilibus, Circumstantijs, de quibus, supra in præceptis Inventionis & generum singulorum, dictum. Neque solum ex armamentarijs Dialecticorum pro- nat argumenta quæ Doceant; sed & ex Ethicorum sententijs atq; Rhetorum hauriat quæ Concilient, quæ Moucant. Ne sit hospes in Humanitate, neque pere- grinus domi, sed norit omnino Mores, qui dicentem de- ceant, qui Reip. in qua degit, ijs apud quos dicit infide- ant vel à Naturâ infiti, vel ab ætate aut fortunis quasi acquisiti. Norit & Affectuum maria, quibus quæque

* De Invention
argument. & L
cis Cic. de Inu
tione l. 1. & 2.
arque ad eum
Marius Victori
nus. 2. de Orat.
Topica ad Treb
tium. Aut ad He
ren 1. & 2. Quin
til 5. l. 10. c. & 13.
Mart. Capella 5
p. 154. Soarez l.
c. 12. & c.

Dresserus l. 1. p.
46. Hyper c. 2.
Voss. Instit l. 1. c.
Causinus. l. 4. c. 2.
Valladerus. 3. l.
disp. 4.

* Hermogenes
πρὸς τὸν ἑρμῆν
2. c. πρὸς τὸν ἑρμῆν
1. c. πρὸς τὸν ἑρμῆν
πρὸς τὸν ἑρμῆν

Valladerus l. 3. disp. 3. qn. 3. & Rhetores omnes. & De meribus idem, Affectibus
lenibus, & grauib; & de ijs mouendis, Arist. 2. l. Rhet. c. 13. Hermogen
2. l. 1. c. 1. Mart. Capella 1. l. 1. c. 1. Mart. Capella 1. l. 1. c. 1.

ventis concitentur, sedentur: discernat, qui Affectus, in quantum, in quibus & erga quos sint mouendi; quibus de causis & qua ratione incitentur animi facultates, Concupiscens & Irascens ad appetendum ea quæ videntur bona, ad auersandum ea quæ apparent noxia, quomodo disponatur ad ea vel præsentia vel absentia, Amore, Gaudio, Odio, Dolore, Spe, Irâ, Metu. dominari sciat in Affectuû regno, atque *sedere certo Et premere & laxas dare habenas*, vt ait poeta: hoc est, in lætitiâ dilatare corda audientium, in mœrore contrahere.

Argumentationis ergo, quæ tractandi argumenti est forma, varia sunt genera. perfectissima tamen atque vſitatiffima ex ijs ſunt, Epicherema ſive Syllogiſmus Rhetoricus, Enthymema, Inductio, & Exemplum. atque hæc quidem verſantur circa Fidem, docent probantque: circa Affectus verò commouendos, illa quæ Amplificatio dicitur.

^b Epichærema siue Syllogismus Rhetoricus constat ex 1. Propositione Maiori, cui subijcitur ipsius 2. Ratio, vnâ pluribusue instantijs probata; Deinde 3. Propositione Minori seu Assumptione, quæ & 4. Rationem suam habet adiunctam; 5. Complexione denique seu Conclusionem; vt: 1. *Melius accurantur, quæ consilio geruntur, quàm quæ sine consilio administrantur.* 2. *Domus ea, quæ ratione regitur, omnibus rebus est instructior, quàm quæ temerè & nullo consilio administratur.* Rursum, *Nauis optimè cursum conficit, quæ scientissimo gubernatore utitur: eadem est Exercitus & cæterorum ratio.* 3. *Nihil autem omnium rerum melius quàm mundus administratur.* 4. *Nam & signorum ortus obitusque definitur quendam seruati ordinem: & diurnæ nocturnæque vicissitudines immutatae perstant.* 5. *Consilio igitur regitur mundus.*

i Varietatis gratiâ, ne cognoscat artem qui audire deo-
que defatigetur similitudinis fatietate; inuertantur
subinde argumentationum partes. quandoque etiam
vel alterius Propositionis Ratio, vel ipsarum Præmissa-
rum altera tanquam pro manifestâ ac concessâ omittitur.
Adjiciatur aliquando Exornatio aut Amplificatio

* Enthymema est imperfectus Syllogismus; in quo nimirum Maior Minorue desideratur. Optimum est illud Enthymema, quod ex contrarijs conflatur, quodque, vt acutius sit, per Interrogationem non raro effertur; vt *Quem alienum fidum inuenies, si tuis hostis fueris?*

1 Inductio est illatio ex enumeratione præcipuarum partium, vel collatione illustrium aliquot indiuiduorum; ita vt ex multis singularibus probetur vniuersale, vt: *Plebs Romana optimè de Milone sentit, Equester ordo optimè sentit, Senatus optimè sentit. Totus ergo populus Romanus optimè de Milone sentit.* Clarior tamen est illa Inductio Socratica, quæ per Interrogationem vel Subiectionem aduersarium premit; vt: *Quodnam pomum est generosissimum? Nonne quod optimum? Et quis equus generosissimus? nonne qui velocissimus? Quis autem ager? certe qui fertilissimus. Ita & hominum, non qui natalium splendore, sed qui virtutis gloriâ præstant, habendi sunt generosissimi.*

m Exemplum est Inductio imperfecta, seu probatio & mensura à simili quod vtrique conuenire arguitur. quando scilicet ex vno singulari aliud singulare probatur; vt *Iure occisus est Saturninus res nouas moliens, sicut Gracchi.*

In Iudiciali genere præcipuum instrumentum est Enthymema; in Demonstratiuo dominatur Amplificatio; in Deliberatiuo familiam ducunt & vtrâque paginam faciunt Exempla.

Cautio est, ne tota oratio sit conflata ex condensatis Exemplis, aut testimonijs. Neque ipsa argumenta conferto agmine stipentur. Magisque ex vsu & re nostrâ fuerit, dum affectus mouemus, sententijs quàm argumentis vti. Segniùs enim mouentur Affectus in castris cordis ad volendum: quandiu in arce capitis Intellectus occupatur in excutiendo Vero.

* Arist. Rh. l. 23, 24, 25, 26.
Hermogene
Apfini
in rogiæ.

Soarez. 2. c. 1.
Causin. l. 6. c. 5.
Voss. l. 3. c. 5.
Vallader. l. 4. diff. qu. 5.

Quintil. 5. l. 1.
Soarez. 2. l. 1. c. 1.
Vossius l. 3. c. 1.
Causin. l. 4. l. 5.
Vallader. 4. l. 7. quest.

* Arist. Rh. l. 2
& mel. 2. p. 1. c. 22. Apfini
in rogiæ
Quintil. 5. l. c. 1.
Erasm. cop. res
Soarez. 2. l. c. 2.
Causin. l. 4. c. 1.

api auctores
 id idior au-
 Longinus
 u. Jov. Her-
 geni. m. p. i. u.
 x. de v. o. n. l. G.
 3. de Oratore
 p. chendit
 plificationem
 Elocutione.
 antil. 8. lib. c. 4.
 rez. l. 1. a. c. 34.
 41. Strebzus l.
 21. Caulerius
 c. 2. Chytrus
 lie Hypothefin
 uctam ad The-
 Sturm. de rat.
 c. 30. & 35. Kee.
 R. Rh. lib. 1. c. 7.
 ff. Instit. 3. l. c. 5
 ussin. l. 5. torus.
 i 8. modi po-
 ntur: quos eti-
 habuit Erasim.
 c copia rerum:

Amplificatio est granior quadam affirmatio ad ciendos affectus potens.

Verbis, illustribus, superlatis, asyndetis, iteratis, relatis, ad superiora gradatim ascendentibus, synonymiis.

Amplificatur

Incremento: gradibus ad summum, ac etiam supra insurgendo; vt: *Facinus est vincere ciuem Romanum, scelus verberare. propè parricidium necare: quid dicam in crucem tollere?*

Comparatione: à minoribus ad maiora argumentando; vt: *An verò vir amplissimus P. Scipio Pontifex Max. Tib. Gracchum mediocriter labefactantem statum Rcip. priuatus interfecit: Catilinam orbem terrarum cæde atque incendio vastare cupientem, nos consul. sperferemus?*

Rebus

Ratiocinatione: ex ijs quæ dicta sunt, quidpiam reipsâ maius innuendo; vt: *Tu ijs faucibus, istis lateribus, istâ gladiatoria totius corporis firmitate, tantum vini exhausseras, vt tibi opus esset vomere, &c.*

Congerie: alijs atque alijs modis eandem rem efferendo; vt: *Quid enim tuus ille, Tubero, districtus in acie Pharsalicâ gladius agebat? cuius latus mucro ille petebat? quâ sensus erat armorum tuorum? quæ tua mens? oculi? manus? ardor animi? quid cupiebas? quid optabam?*

Extenuatur à præceptis contrarijs.

Vide & quæ supra in calce generis Demonstratiui super hac ipsâ re dicta sunt.

Confutatio.

Huic ferè cum confirmatione communia sunt natura, utilitas, & tractatio.

Argumenta
aduersarij refu-
tantur,

si, ex ijs quæ sumpta sunt, non concedatur vnum aliquid aut plura.

si ostendimus falsa esse pro veris assumpta.

si ex his concessis id consequi negetur.

si contra firmam argumentationem, alia æquè firma aut firmior adducatur.

si, quibus seriò respondere haud in promptu est, eleuemusⁿ ioco, atque ipsos contemptu aut increpatione delusos falsè facetéq; derideamus.

Accedendo ad singula argumenta, & primum valida ora discutiendo, vniuersa infringentur melius.

Confutatio præmittitur confirmationi, quando arx causæ requirit, vt via muniatur ad veram sententiam.

^a De facetijs
calis, lepōrum
pergine, & quæ
iocandi arte,
Rh. 3. l. c. 10,
18. Cic. 2. de
tore. Quint. 6
e. Castilionis
licus 2. l. Voss
3. l. 5. c. Valla
3. l. disp. 4. quæ
disp. 5. quæ 4.

Peroratio.

Enumeratio, quæ potissima argumenta rerumque capita recenset, idque vel simpliciter: vel per Interrogationem, Ironiam aut Collationem. Atque hac in iudiciali vti licet; in Demonstratiuo & Deliberatiuo rarissimè.

Estque vel

Affectuum
concitatio, ad
quam valent in

Demonstratiuo, quæ expectationem, admirationem, voluptatem moueant.

Deliberatiuo; bonorum ac malorum enumerationes & exempla.

Iudiciali; accusatori, quæ ad indignationem; defensori, quæ ad misericordiam.

In affectibus mouendis adhibenda sunt quæ magna habentur

}	Naturâ.
	Charitate,
	Honestate.
}	Vsu
	Utilitate.

Huc facit Amplificatio, de qua supra in genere Demonstratiuo & Confirmatione.

Sit Peroratio breuis, acris, & aculeata.

ELOCVTIO.

¹ Elocutio consistit in Elegantia, ² Compositione, & ³ Dignitate.

*1. Elegantiæ munus est, ut dicatur
Purè & Perspicuè.*

Purè, verbis, siue illa simplicia sint siue coniuncta, puris lectisque, vrbis alumnis, aut ciuitate certè donatis; non obsoletis, intermortuis & conclamatis, non obscœnis, peregrinis aut barbaris; nec Grammaticè tantum; seruata casuum, temporum, generum & numeri structurâ, ° adhibito spiritus & accentus iusti temperamento; sed P Latinè, quoad phrasin & locutionem; ex autoritate & more probatissimorum autorum, atque eorum præcipuè qui in virili Romanæ eloquentiæ ætate floruerunt, Ciceronis imprimis, deinde qui cum proximè accedunt, Cæsaris, Liuij, Velleij, Curtij, Fabij, mox etiam Terentij, Plauti, Salustij, Agellij, Taciti.

Planè & perspicuè, verbis vſitatis ac propriè significantibus citra verbi aut sermonis ambiguitatem, quam maximè oratorijs, non nimis longâ verborum serie continuatis, nec tamén concisè nimis: non duriùs translatis, non discerptis sententijs, non præposteris temporibus; non confusis personis, non perturbato ordine.

Rhet. 3. l.
Phalereus
de Orat. 3. l. &
ation. Quint.
art. Capella
55. p. Fortun.
nus l. 3. Soa.
3 c. 1. Sturm.
t. Elocutio.
eck Rh Syst.
1. Alst. Or. l.
6. Causs. 7. l.
4. l. 1 c. Val.
5. Strebzus
e delectu &
atione verborum.

Vincent. specul. Doct. l. 4. c. 108. P Cic. de Orat. 3. l. Dress. l. 1.

2. ^r Compositio respicit *Iuncturam, Ordinem, Perio-*
dam & Numerum. *Iunctura* ex molli elementorum, syllab-
 arum & vocum coagmentatione reddit orationem
 coherentem, lenem, æquabiliter fluentem, suauem, ple-
 nam, sonoram. Cauet scilicet, ne in verborum commis-
 sione hiulca sit oratio propter collisionem vocalium;
 vt, *Rem anxie querere, atque adeptâ egere, avari animi est*.
 Ne sit horrida & aspera propter concursum diuersi in-
 strumentum consonantium; vt, *Consulum dignitas grauem*
tumultum ciuium repressit; sed vt priorem à vocali ter-
 minatam insequens dictio à consonanti inchoans ex-
 cipiat, aut contra à consonanti clausam aperiat dictio
 incipiens à vocali vel consonanti eiusdem organi, la-
 biorum scilicet, dentium, aut palati. Mollitiem quippe
 fluoremq; præstat concatenata vocalium & consonan-
 tium alternatim in claudendis aperiendisq; vocibus
 mistura; vt, *E cuius ore melle dulcior effluebat oratio.*

Nec vltima præcedentis dictionis syllaba sit eadem
 cum primâ sequentis; vt, *Æquora tuta tacent, summa ma-*
ris risit. Quamuis hæc compositio quibusdam è veteri-
 bus placuisse in tantum videtur, vt etiam in delicijs fue-
 rit atq; obtinuerit inter Schemata locum, & nomen, Pa-
 rechesis nuncupata. Vocabula denique mediocria
 præferantur longis continuatis, aut monosyllabis con-
 densatis.

^r Ordo cauet r. ne decreascit oratio in amplificando, sed
 insurgat: *Non enim furem, sed direptorem: non adulte-*
rum, sed expugnatorem pudicitie; non sacrilegum, sed &c.
 in extenuando, contrâ submittatur. 2. Vt præcedant
 minùs necessaria, quæ item naturâ vel dignitate pri-
 ora & præstantiora sunt: *Dies nostri, vir famine, oriens*
occident. 3. Vt claudatur sensus Verbo, quod tanquam
 sententiæ clauis expectatur, nisi lex numeri veter. 4. Vt
 Genitiuus plerunque præcedat Nomen vnde regitur, &
 eleganter interijciatur Genitiuus aut aliud aliquid inter
 Substantiuum & Adiectiuum: *cuius vita turpitudinis*
conscientiâ vagat; eius nomen ab inuidiosa, quantum in no-
bis est, maleuolentiâ vindicetur. 5. Vt vocum insuauiter
πολλὰς κακων declinetur, vel aliarum interpo-

^r Dionys. Hal-
 nass. & Dem. P.
περί οὐδ' ὅτι
ὀψομένης.
 Autor. ad Here-
 4. l. Cic. de Or.
 Fabius. 9. l. 4. c.
 nescio negligē-
 tia in hoc, an
 citudo sit peior
 Ruffinus versu
 Sturm. l. 3. Elo.
 Ph. c. 4. lul. Sc.
 4. l. poetic. 2. c. S.
 rez. 3. l. e. 31. &
 Strebzus 2. l. de
 Elea. & colloc-
 tione verborum
 c. 3. 4. & 5. Vo.
 5. c. 2. Causs. 7.
 c. Vallad. l. 5. di.
 2. qu. 13. & 15.

^r Soarez l. 3. c.
 Voss. l. 5. c. 1.
 Vallad. l. 5. disp.
 quæst. 14.

vel clarissimorum hominum; quàm clarorum virorum,
 * Periodus sententiam Commatis & Colis iuste per-
 ficit.

Comma seu Incisum est sensus non expleto numero
 conclusus; à duabus syllabis ad septem vsque aut circi-
 ter extensus. è quibus Periodus non rarò constat: vt,
*Stetit soleatus prator P. R. cum pallio purpureo, tunicaque
 talari, mulierculâ nixus in littore.*

Colon seu Membrum sensum numeris conclusum ab-
 soluit, sed à Periodo avulsùm suspendit auditoris expe-
 ctationem, vt non perficiens sententiam: progreditur-
 que à duodecimâ syllabâ ad decimam octauam, quan-
 doque ad vicecimam quartam.

Periodus constat duobus Colis (quandoque & Com-
 matis) quorû prius vocatur *ὑποτάσις*, posterius *ἀποδοσις*,
 seu redditio: vel tribus; vel etiam quatuor constat
 membris, quæ aut æqualia sunt, aut in acri oratione po-
 strema sunt breuiora, in ornatâ productiora. Pulcher-
 rima tamen est illa Periodus, quæ membris quatuor ab-
 soluitur, vt quæ animum suspendat & aures impleat:
*Si, quantum in agro locisque desertis aulacia potest, tan-
 tum in foro atque iudicijs impudentia valeret: non minùs in
 causâ cederet A. Cecinna Sexti Ebutij impudentiæ, quam
 tum in vis faciendâ cessit audaciæ.* "Quid quod hîc concin-
 nitatem aduertis & gratiam Periodo conciliatam ab
ὑποδοσιῶν ex *ὑποδοσιῶν* & *ἀποδοσιῶν*? Quam & præ-
 stant *ἀντιθέται*, Opposita seu Contraposita; *Conferre
 hanc pacem cum illo bello, huius prætoris aduentum cum il-
 lius imperatoris victoriâ, huius cohortem impurâ cum illius
 exercitu inuictâ, huius libidines cum illius continentia: ab
 illo qui cepit conditas, ab hoc qui constitutas accepit, captas
 dicetis Syracusas.* Vt & *ισόκαλæ* seu paria paribus relata;
*Bellum extremâ hieme apparauit, ineunte vere suscepit,
 mediâ æstate confecit.* Est vbi omnes hæ in vna periodo
 conspirant virtutes; vt, *Est enim hæc non scripta, sed
 nata lex; quam non didicimus, accepimus, legimus; verùm
 ex naturâ ipsâ arripuimus, hausimus, expressimus: ad quam
 non docti, sed facti; non instituti, sed imbuti sumus.* Ne-
 que interim gratiâ suâ laudêque carent quæ intertexta

conueniunt illam locum serui, fugitiui, barbari.

dinum; neque tam fugitiui illi à dominis, quàm tu à iure & legibus; neque tam barbari linguâ & natione illi, quàm tu naturâ & moribus; neq. illi tam hostes hominibus, quàm tu dijs immortalibus. Quæ deprecatio igitur est ei reliqua, qui indignitate seruos, temeritate fugitiuos, scelere barbaros, crudelitate hostes vicerit?

* Numerus rationem habet quantitatis syllabarum, quas in membrorum initijs & accuratiùs aliquanto in periodorum clausulis ad tres aut minimum duos pedes restringit. neque enim poterit illud placere quod statim quasi in vestibulo offendit, neq. laudem demereri quod non feliciter exeat. Media, quia latent, minùs obseruantur, vbi tamen oratio concitata fuit breuib. syllabis, grauis retardatur longis, moderata temperatur vtrisque.

In principijs laudatur Molossus, Si quis iudices. Creticus, Quod præcatys à dijs immortalibus sum. Pæan primus, Paucy sper hac re. Dochimus, Nouæ criminationes. Dichoreus, Si quis ante a P.C. Quandoque Anapæstus, & nymaduerti iudices.

Ne claudatur Periodus termino versus notioris, Heroici, Pentametri, aut Asclepiadei. Optimè cadunt, clauduntque sententiam hi pedes: Creticus præpositus Dichoreo, Gloriam comparauit. Choreus ante Molossum, Membra firmantur. Dochimus, respublicæ. Dispondæus Iambo postpositus, Reum condemnarunt. Pæan primus insequenti Spondæo, esse videtur.

Atque in his tamen alij pedes, alijs præferendi pro Characteris & Materie subiectæ maiestate, acumine, vehementiâ, grauitate, aut aliâ ratione.

Ad cauendam satietatem & tædium, dissimulandum est artificium, & præ se ferendum numeros sponte fluxisse. Videndumque ne pes idem sæpiùs ducat claudatue sententiam: vt absit odium similitudinis, qua nihil est in hac arte vitiosius.

Neque monosyllaba sæpiùs, neque productiora verba claudant sententiam.

* Arist. Rh. 3. 1.
Cic. de Orat.
Cic. Or. perfe.
Dionys. Halic.
Fabius 1. 9. c. 4.
M. Capella. d.
Ruffini versus
Caulerus 5. 1.
Stereus 1. 2. c.
& 13. Soarez.
c. 35. & 39. Io.
Rapietij li. qui
super hoc arg.
mento Keck.
spec. 2. l. c. 2. 1.
Cass. 7. l. 4. c.
voss. 5. l. 3. c.

3. *Dignitas præstat vt dicatur.*

Tropis, qui vocem à propriâ & genuinâ
significatione deflectunt ad alienam.

Ornatè

Schematibus, quæ
habitu & formâ e-
legantiori figurât

Verba, ex aptâ co-
rum inter se col-
locatione, iucun-
dè sonantia.

Sententias, ratione
& pondere firma-
tas, aut animi mo-
tu affectas.

Aptè, vt deceat; ex orationis facie, pro variâ mate-
riâ, formatae propriâ Ideâ & caractere. ¶

Volebam certè, quæ de Tropis & Figuris versu qualicunq; com-
pacta sequuntur, oratione solutâ, vti par fuerat, cæteris comi-
nuâsse. Sed religio est auersari iudicium vulgi, qui ista olim
publicum indepra fauenter excepit, excepta iam desiderat
(mira sanè quæ populo placeant !-) Feras igitur, lector bene-
uole, quod corrigere est nefas, versus per tesqua & salebras,
quod in tecnico doctrinali necesse est, quandoque cespitan-
tes & atque adlubescat cum eruditis sentire, cum vulgo loqui.

Tropi 4.

DAt propriæ similem translata * Metaphora vo-
cem :

Ceptis aspirant. Frarum fluctuat æstu.

Leta seges. Gemmant vites. Duo fulmina belli.

Ingenij flumen. Mens ferrea. Classis habenas.

Atque Metonymia imponit noua nomina rebus :

1. Efficientis, vt Inuentoris; *Marte. Lyco.*

Autoris: *legitur Iuuenalis. Linus ingens.*

Materiæ: *Pinus. Ferrum, ævis acervus, arundo.*

Aut in propriis eladine lingua arma manûscue

est alius
us frequen-
uam Meta-
non floren-
quippe quæ
& stella sit
nis, brevis
tracta in v-
ocem simi-
faciâque
piam, maie-
evidenti-

105. *Terza festivitatis nostra. natus et mare dedit.*
Ματθὸς μάλης ἐτ δίδως συμπόσιο, mala compo sitio.
Μετα πλασματ δίδωσιν. μετα τραυ, ἐτ πλασματ ἡμετέω

pro: 14. Deos, con & Deus p. Deus. nate p. nate arat p. stat.
Deus, in q. Deus, Deus, Deus pro contemnit.

Dialyph. ante ore
 et simpl. capies. rex miles plures negat unum.
 ston. a verbo. dia dic. quod est dic duo.

Duxit vocem conjunctionis plurima si fort.
 Namque figura datur polygyneton hoc polat
 datur in exen pla mat in a paten nupse.

Mupre figure datus Polygyneton hoc potest
 datus in Oxem pla mater et pater nepos
 a πολυς multus οὐδὲ δύος, conditio.

vix duplicator quartas Anadiplosi extat.
 vix Helruka solo sequitur paleheminaffiter

Adun. Equo p. d. r. ut v. p. coloribus armis.

Comp. et anā, u. t. v. et εδοικω βίη, duplicatio. δοικω.

3. Subiecti: ^a Curi; ^b patere; ^c Germania; ^d Rostra.
^e Vcalegon; ^f cor, os; ^g patronus; ^h nox; ⁱ Amaryllis.
 4. Adiuncti: ^k fasces; ^l scelus; ^m etas nulla; ⁿ libelli.

Confundit totum cum parte Synecdoche. Partis,
^a Myrtoum; ^b Auster; ^c Phycms; ^d tectum; ^e mucro. ^f Annibal;
^g Anglus.
 2. Totius: ^h orator; ⁱ color; ^k annus; ^l vixit; ^m Atrides.

Contrà quàm sentit solet Ironia iocari.

Scilicet; egregiam laudem; pulchrè; bone custos. ^{e. v. ov.}
^{et. et. ov. dno, et. mact. or. stoffe,}

4. Troporum Affectiones.

Durior improprie est Catachresis abusus vocis:
Vix gregis; ultorem promisi; pulchra minatus.

Transcendit medijs gradibus Metalepsis ad altum:

Hinc mouet Euphrates bellum. Mirabor aristas.

^{fin. et. kata. contra, xed. et. et. ov.}

Extenuans ^a augensue excedit Hyperbole verum:

Astra ferit. pluma leuior. volat ocyor Euro.

^{fin. et. v. et. et. ov. dno, et. mact. or. stoffe.}

Continuare tropos Allegoria adsolet: Absque, ^{id. et. et. ov.}

Et Cerere & Baccho Venus alget. claudite ripos.

^{fin. et. et. ov. dno, et. mact. or. stoffe.}

Tropi falso habiti.

^a Antonomafia imponit cognomen, vt; *Irus;*

Impius; Aecides; Paenus; cytherea; Poeta. ^{no. et. et. ov.}

^{fin. et. et. ov. dno, et. mact. or. stoffe.}

Non equidem laudo; est ^b Litores; nec numera sperno.

A sonitu voces ^c Onomatopoeia fingit;

Bambalis; Clangor; stridor; taratantara; murmur.

^d Antiphrasis voces tibi per contraria signat;

Lucus; sacra fames; Euxinus; Symphora; Parca. ^{no. et. et. ov.}

^{fin. et. et. ov. dno, et. mact. or. stoffe.}

^a Subiectum
accidente.

^b Continens
contento.

^c Locus pro
lis.

^d Locus pro
in loco.

^e Possessor pro
possessâ.

^f Sedes pro
tate inherente.

^g Patronus ad
mit personam

clientis.

^h Tempus pro
in illo gesta,

habitu eius.

ⁱ Signatum pro
signo.

^k Signum pro
nato.

^l Qualitas pro
sonâ subiectâ.

^m Tempus pro
subiectis illius

ⁿ Locatum pro
loco.

^o Species aut
aliquid pro ge

nere.

^p Pars pro toto

^q Dux pro exe

tu, velut pars p

maria.

^r Numerus pro
mero, Singula

pro Plurali; &
contra. Finitus

infinito: & con

^s Genus pro sp

cie aut indiue

^t Totu pro pa

^u Antecedens

consequente.

tamen alij Me

nymiz, alij M

Dat^d Charientismus pro duris mollia verba;
At bona verba precor, ne seui magna sacerdos.
 & X & C. *verba precor, ne seui magna sacerdos.*
 d Astismus iocus verbanus, seu scommata facerum est:
Qui Baudum non odit, amet tua carmina, Maui:
Atque idem iungat vulpes, & mulgeat hircos.

Insultans hosti illudit^d Sarcasmus amarè:
En agros metire iacens. Hinc nuncius ibis
Pelida referens. Satia te sanguine Cyre.

Aethiopem lateremue lauare: c Parcmia dicta est.

* Aenigma obscuris recta est sententia verbis:
Filiolas Cadmi proferit Nilotus arundo,
Quas ferit è Cnidio distillans sepias nodo.

Schemata Rhetoricæ dictionis.

Substantio

Eiusdem sit^f Epizeuxis repetitio vocis:
ab Corydon, Corydon. me, me. bella horrida bello.
Talis amor Daphnim (qualis cum fessa iuvenecam
Per nemora atque altis querendo bucula lutos, &c.)

Talis amor teneat, nec sit mihi cura mederi

reductio. av. d. m. c. b. i. r. d. u. p. l. i. c. i. o

Est & Anadiplosis quoties ex fine prioris
 Membri, principium fit dictio prima sequentis:
Pierides, vos hæc facietis maxima Gallo:
Gallo, cuius amor tantum mihi crescit in horas.

Continuâ serie est repetita gradatio^h Climax:
Quod tibi, id licet his; & quod licet, id satis audent:
Quodque audet faciant; faciunt quodcumque, molestum

est. Nat. e. mag. d. b. u. r. e. p. a. m. a. g. a. p. a. t. i. a.
Note patri summi, qui belia & p. p. u. d. a. t. i. n. i. y.
 Diuersis membris frontem datⁱ Anaphora eandem:
Ter conatus ibi collo dare brachia circum;
Ter frustra comprensa manus effugit imago;

Synalapha hoc loco more Graecum emulatur
de longis formae vale, vale, nihil sola. Eclog. 3.
Credimus? au qui accant ipsi. Ibi sonna frigit. Eclog.
Nomi et arma locu, servant se, amito requiri. And. 6.
Iug. o Tybri, la ogentor rum flumine sancto.
Implebant montes fluvium Rhodopide arces.
Clamassent et latus Hyla, Hyla omne sonaret.
Ter sunt conati imponere pelio ophan. Georg. 1.
Insignita furi luna millia militu orto. Enn.
corperu augeret numeru, summam signatur.
Nunc quod fluidum est et laetibus atq. rolandis.
namq. papaveru aupa potest suspensa levisq.
semina seg. simul cum so communiuit igne.
Rursus etia diudius amatori ausus est. Epist. 5.
Signa sum et cupio fecti matrona poteri.
Obstetis im. f. ca sup. totoli, aut totalem olidiba
autre consonantia tautu. f. et Ennius.
Spernitur orator bonus, horridus miles amator.
vicit Olympia, nunc sumo confectus quiescit.
Nam sititit juvenis subito ex infantibus parat.
tendus di facis calor igibus liquor aqua
mina tectoru et indigs penetrant hoste. And. 2.
Tatur se coisse viros et deterrere ferro. And. 1.
Infractis vero ex sola micis arbutus horrida.
et doctus plautus.
aba erat incipiens barba color aureus, aurea
hameris. f. And. 7.
ug iter eade si tunc et late.

Complures clausus concludit * Epistrophe eodem
Dicto: *Crede mihi, si te quoque pontus haberes;
Te sequerer coniux, & me quoque pontus haberes.*

* Feltius & eleganter periodus concinnat.

! Symploce eas iungit complexa utramque figuram:
*Quàm bene, Canne, tuo poteram nurus esse parenti!
Quàm bene, Canne, meo poteram gener esse parenti!*

Incipit & voce exit ! Epanalepsis eadem: *Pauper amet cautè, timeat maledicere pauper.*

* Res graves cum maiestate inculcat.

Prima velut medijs, medijs ita ^m Epanados ima
Consona dat repetens: *Crudelis tu quoque mater,
Crudelis mater, magis an puer improbus ille?
Improbus ille puer, crudelis tu quoque mater.*

^m Distinctiones Argumentationis concinnat.

Voce parum mutatâ alludit significatum

* Paronomasia: *tu pædo, non prætor amari
Me iuror, Antanaclassis erit, si nil sit amari.* *fugit, fugam.*
Estque Ploce: *Corydon Corydon est tempore ab illo.*

* Eleganter in conversionibus iocatur, & arguitur simul.

isto o Polyphton, vario si dictio casu
Consonet: *arma armis, pede pes, densusque viro vir.*

* Pulchrè exponit contraponit, repetit.

Schemata sententiæ ad Explicationem.

Res, & loca, * personas, * affectus, * tempora, gesta,
primit, atque oculis quasi subijcit ^u Hypotyposis.

applicat oppositum addens * Paradiastole, *Obumbrat
gloriam fortuna; tamen non obtruit illam.*

opposita Antimetabole mutat dicta: *Poëma
pictura loquens; mutum pictura poëma.*

trat in Antithetis contraria * Enantiosis:

Species Hypotyposeos sunt.

* Pragmatographia, & Topographia & topothesia, * Prosopographia, * Pathopoeia, * Chronographia, * Diatyposis, Enargia, Characterismus.

* Paralogismum consequentis arguit.

* Comparando

Tam quod adest, defuit, quàm quod non adfit, auaro.

videtur elegans;
ingit tamen.

Oxymoron iners erit ars, concordia discors.

Ad Probationem.

refellenti con-
nit atque redar-
genti.

Propositi reddit causas ^a *Ætiologia* :

Sperne voluptates : nocet empti dolore voluptas.

Arguit allatam rem contrà *Inuersio* pro se :

Imò equidem ; neque enim si occidissem, sepelissem.

et Procatalepsis.
priori parte di-
cur Præsumptio,
obiectio, Ante-
cupatio : à po-
teriore, Subie-
ctio, Anthypo-
phora.

Anticipans, quæ quis valet obieciſſe, ^b *Prolepsis*

Diluit : Hic aliquis mihi dicat : Cur ego amicum

Offendam in nugis ? He nuge seria ducent

In mala, derisum semel exceptumque sinistrè.

utque Proœmijs
Confirmationi-
as accommo-
datissima.

Planè aut dissimulans permittit ^c *Epitrope* factum :

Cedo equidem : neque te teneo, neque dicta refello.

I, sequere Italiam ventis, pete regna per undas.

Causa fiduciam
se ferens, con-
fio acquiescit

Ad Exaggerationem & Amplificationem.

el Supra in Confir-
matione vide Am-
plificationem.

Ad summum ex imo gradibus venit ^d *Incrementum* :

Non plebs praua iubens ; solidâ nec mente, tyranni

Vis fera dimoue at iustum ; non turbidus Auster ;

Fulmini non dextra Iouis ; non, si ruat, orbis.

Ad affectuum concitationem.

in Vim vitamque
rationi addit
remittitque aduer-
sarium, & cuius in
inimicitie.

Quærit ^e *Erotesis*, poterat quod dicere rectè :

Ei procul, ô miseri, quæ tanta insania, ciues ?

Creditis auctores hostes ? aut vlla putatis

Dona careere dolis Danaum ? sic notus Ulysses ?

Concitat ^f *Ecphonesis* & ^g *Exclamatio* mentem :

Narratæ subit & rei ^g Epiphonema probatæ: *m*

Tanta molis erat Romanam condere gentem.

Est ^h Epanorthosis positi correctio sensus:

O clementia, seu potius patientia mira!

i Apopsiopesis sensa imperfecta relinquit:

Quos ege — sed motos præstat componere fluctus.

Consultit addubitans quid agat dicatue ^k Aporia.

Quid faciam? roger, anne rogem? quid deinde rogabo?

Consultat cum alijs ^l Anacænosis: Si ita haberet

Se tuas res, quid consilij aut rationis inires?

Personam inducit ^m Prosopopœia loquentem:

Hosne mihi fructus, hunc fertilitatis honorem

Officijque refers? quod adunci vulnera aratri

Restrorumque fero, totoque exerceor anno.

Sermonem à præsentia uertit ⁿ Apostrophe: Et auro

Vi potitur. Quid non mortalia pectora cogis

Auri sacra fames?

Ad Copiam.

Verba ^o Synonymia addit rem signantia eandem:

Enses & gladij. Superatne & vescitur aurâ

Esthereâ, nec adhuc crudelibus occubat umbris?

Diuerfas specie res multas congerit Hermos:

Grammaticus, rhetor, geometres; pictor, aliptes,

ludus, schangbates, medicus, magus; omnia nouit.

non dico, Apophasis. Taceo, mitto, est Paraleipsis.

em circumloquitur per plura Periphrasis vnam:

^g Rei probatæ
ponitur quasi si

sum, aut tanqu

coronis impon

operis fastigio

^h Preuaricatur

ioco iugulat.

ⁱ Res tristes,

pes, notas, suspi

as tacet, irato

nantiq; conue

ens.

^k Addubitatio;

ordijs, Confir

tionibus & Am

ficationibus vi

expectatione

attentionem fa

^l Quasi freta si

plici & rectâ c

sâ se insinuat

get, tacitâmq;

terius confessio

extorquet.

^m nudiam à se

molitur in perso

quam inducit m

nentem, obisurg

tem, &c. huius sp

cies sunt Mim

& Dialogismus.

ⁿ Inuocationib

inseruit, atque e

citat attentiones

^o Dignitatem, ge

uitatē, & acrim

niam orationi co

ciliat; affectusq;

vehementiam a

guit.

*p Schemata Grammatica Ortho-
graphia.*

Contrà fontē
uām lex

et' autē

equirit facio; qui

guris Rhetoricis

eterogeneas

Grammaticales

dmisceam: adij-

ere tamen allu-

uit, ne desidera-

entur quæ in pri-

ribus editionibus

sui esse aduerte-

am,

Prosthesis apponit capiti, quod Aphæresis aufert:

Vt; *gnatus. tetuli. ruit. & non temnere diuos.*

Syncope de medio tollit quod Epenthesis infert:

Religio. Manors. iussu. sinitere. repostum.

Aufert Apocope finem, quem dat Paragoge:

Ingeni. Himen. curru. iurio. vestirier. iustro.

Literulam Antithesis mutat quod & Antistoechon:

Olli subridens. vobis. seruom. faciundo.

Transponitque elementa Metathesis, vt; tibi *Thymbre*

Quod & descen-

tere potest à No-

minatio *Thym-*

rus. frequentior

autem est apud

Græcos Trans-

positio; vt;

exodia i. exodon,

exodus.

Quæ & Ecstasis.

Vel Synecpho-

nesis.

Ecthipsis M. vocalis aufert Synalæpha:

*Tu in me ita es, hem! in te ut ego sum: ac tu me ibi ama-
te ego amo hic iam.*

Systole ducta rapit; correpta Dia stole ducit:

Recidimus. steterunt. naufragia. semisopita.

Syllaba de binis confecta Synæresis esto:

Æripedes. aluco. cui. tenuis. parietis. aurea.

Diuidit in binas partita Diæresis vnam:

Euolui. fer. abeneus. euobe. materiai.

Ab ære tamen

αεροπόδω

uici seruum illum,

non, ab ære prop-

er celeritatem,

αεροπόδα,

conspendit Ios.

cal. ad Auso-

rium. l. i. c. 16.

Syntaxe ex defectu.

Deficiens aliquod verbum supplebit Eclipsis:

Non est soluendo. dicunt. quid plura? quid istis?

Personam genus & numerum conceptio triplex.

Accipit indignum Syllepsis sub mage digno:

Tuque puerque eritis. Rex & Regina beati.

Post totum partes capiet generale Prolepsis:

Procedunt castris hinc Acron, inde Quirinus.

Alterum in alterius mactatos sanguine cernam.

Dialyton tollit iuncturam & Asyndeton, idque

Articulus facit: *Rex, miles, glebs negat illud.*

Frangere toros, pete vina, rosas cepe, tingere nardo.

In excessu.

Coniunctura frequens vocum Polyfyndeton esto:

Fataque fortunæque virum morēsque manūsque.

Vocibus exuperat Pleonasmus, & Emphasin auget.

Auribus his audiri, oculis vidi, ore loquutus.

Syllabicum adiectum fit vocis fine Parelcon.

Quipote numnam, etiamnum, ebodum, tu Sosia ades dum.

Membrum interiecto sermone Parenthesis auget:

Credo equidem (nec vana fides) genus esse deorum.

In Contextu.

Personam ad primam & Reuocatur siue secundam

Tertia: *Qui leges hac, populus superamur ab uno.*

Et casu substantiua & apponuntur eodem:

Turba molesta proci, mons l'aurus, fons Aganippe.

Pro toto posite partis, quàm passio signat,

Quartum vel sextum casum Synecdoche tradit

affluus, neutris adiectis, participiisque:

entibus alba. caput doleo. spoliata laceres.

u Trepidanti co
uenit & multa
celeritatem acq
animi impetum
congerenti.

x Grauitor re
ducit, facitque
maior, quàm
appareat.

y Euocatio.

z Appositio.

Græcismus.

^a Hellenismus erit phrasis aut constructio Græca:
Desine clamorum. fallunt. ardebat Alexin.

Compositæ in partes est Tmesis sectio vocis:
Quæ mihi cunque placent. septem subiecta trioni.

Hendiadys vnum in duo soluit, mobile fixum
Dans: auro & pateris. chalybem frænâsque momordit.

Heterosis etiam
 tur, & Allozo-
 ta.

Personam numerum commutat ^b Enallage tempus,
 Cùmq; modo genus; vt: *Pereo quod charius est mi.*
Ni faciat. vici. pressio est. hinc spargere voces.

Synthesis est sensu tantum, non congrua voce:
Turbarunt. aperite aliquis. pars maxima casi.

Digna præire solet postponere Anastrophe verba:
Transira per. Italiam contra. maria omnia circum.

Est vocum inter se turbatus Hyperbaton ordo:
Vina, bonus quæ deinde cadis onerarat Acestes,
Littore Trinacrio. dederatque ubeuntibus, heros
Diuidit.

Casu transposito submutat Hypallage verba:
Impia trabs. videt hos ortus. date classibus Austros.
 Hysteron & Proteron siue Hysterologia secundo

rolepsin hanc
 Proanaphone-
 appellat A.

Prima loco ponit: ^c *Lauinâque littora venit.*
^d *Detrudunt naues scopulo. c nutrit peperitque.*

lius, l. 10. c. 6.

repositionis in
 cum Hysteron

compositione regimen nuncupât hoc Grammaticorum filij. ^d Hoc
 Proteron esse volunt.

¶ Aptè. vt, pro varietate materiæ sub-
iectæ aut motus animi, varietur dicendi
genus, formeturque orationis

character.

CAput artis est, decere quod facias. Sic igitur elo-
 quentiam prudentiamque miscebit orator, sic de-
 coro scenæque inseruiet; ne quando velit infanti co-
 thurnos **Herculis** induere, in **Ye** sobriâ bacchari, in te-
 nuî turgescere atque intonare, vt neque è contra in ar-
 gumento sublimi humi serpere, atque humi affiger, vt
 ait ille, diuine particulam aurg. Mutantur subinde cir-
 cumstantiæ; ad earum momenta conuertatur & Elo-
 quentiæ facies, dispiciat orator non minùs quid deceat,
 quàm quid expediat. Vt verò deceat, auditori personæ,
 temporis causæ; quandoque varijs causæ partibus, or-
 namenta propria, figuram & habitum accommodabit.
 ita dènum natiuo succo, suoque colore nitebit oratio.
 Sciat in docendo requiri acumen, in conciliando leni-
 tatem, in mouendo gravitatem, eum denique omne elo-
 quentiæ tulisse punctum, qui humilia subtiliter, grandia
 clatè, mediocria temperatè potest dicere. Pro te itaque
 natâ & materiâ subiectâ. verter stylum, vt vnum formet
 ex ijs quæ dicendi genera, Characteras, Ideas nuncu-
 pant, numerantque tres: *Humilem, Mediam, Sublimem.*
 Quæ omnes à se inuicem discernuntur, cum Verbis
 & Sententijs, tum luminibus eorum & ornamentis;
 nec Periodis minùs, Compositione & Numero.

Humilis itaque Idea, en- gans, pressa, verecunda,
 leniter fluens, simplex minutis: non tamen inculta,
 non enervis aut arida.

Media, insurgat aliquanto altior, translationibus cre-
 rior, sed modestis; figuris florida, egressionibus a-
 pœna, sententijs fluens, leniùs tamen, ad modum lu-
 idi amnis crepante pede per calculos defluentis, pictas
 trinque floribus & inumbratas syluis ripas lam-
 entis.

Arist. 3. l. Rh.

τὸ ὀπίπν.

Demetr. Pha.

καὶ ἰσχυρὰ

Εἰς τὴν ἰσχυρὰν

ἡ ἀσπὸς τοῦ

ἡ μὲ, &c.

Aristides

καὶ τοῦ πᾶν

ἡ μὲ, καὶ ἀπὸ

ἡ μὲ καὶ ἡ μὲ.

Cic. Or. perfe

Fabius 1. l. c.

12. l. c. 10. Her

καὶ ἰσχυρὰν

ad quem Stur

us, quem & vic

1. l. c. 4. de rati

Eloc. Rhet. & l.

c. 6. vt & l. 2. de

Imitatione, ca

Soarez 1. 3. c. 5

Strebaus 1. 2. c.

&c.

Iu. Caf. Scal. 4.

poet. 1. c.

Kecker 1. l. Spe

Rhet. 26. c.

Alst. Orat. 5. l. c.

& 11.

Caulerius 1. 5.

Dresserus 1. 3. p.

909. Hiperius c.

13. p. 430.

D. Thorn. Tal. 5.

25. 150.

Sublimis, verborum audaci pondere, atroci figurarum dignitate, graui sententiarum maiestate, periodorum respiratione crebra & numero vehementi fulminet. neque in sensus irrepat, sed irruat: instar rapidi torrentis hybernus niuib. aut montano flumine aucti sternat agros; saxa deuoluat; viam, vbi non inuenit, faciat; secum auditorem vel contra nitentem ferat. cogatque ire quod rapit.

PRONVNCIATIO.

Hæc tandem est illa virtus cui Oratorum Græcorum facile princeps primas, secundas, tertias dedit. Idque iure optimo. Est enim Pronunciatio, sermo & Eloquentia corporis. imò ipsa totius Eloquentiæ anima & vita. Quid enim? Annon languent Affectus, intermortua iacet Delectatio, omnis Fidei perit fides, nisi viuæ Vocis face animentur, nisi significis Gestus facie figurentur? Illa quippe ad animum per oculos, hic per aures penetrans intellectum expugnat, affectus in vincula abducit. Illi itaque tanto futuro Bono, etiam à balbutiente infantiâ, summa adhibeatur cura, parcaturque in lubrico à pueritiâ in adolescentiam transitu; vt vox formetur firmeturque clara, facilis, distincta, flexibilis, quæ prout erit docendi, asscuerandi, monendi vsus; prout suggerent ira, vis, voluptas; dictabunt metus, miseratio, modestia, alibi sue quispiam affectus; variè & per gradus intendere se ac remittere, sonoque inflexo reddere lene, asperum, vehemens, tenerum, graue, acutum valeat. A facie suffragentur, Vultus, animi speculum; Oculi in irâ & odio concitandis, non minus quàm in gratiâ & amore conciliandis duces; qui indignationem flammâ scintillantes, qui lætitiâ iuxta ac dolorem lacrymis manantes testentur; Manus multiplicitis habitus artifices; vtcunq; mutæ, faciles tamen animi indices, & per omnes gentes atque nationes linguis diuersas, communis sermonis interpretes. Tantumque priores in animis audientium exardescunt

c. 3. de Orat.

ad Heren. 3. l.

1. l. 3. c.

t. Capella 5. l.

unatianus 3. l.

rez 3. l. 56, 57,

8. c. Dress. 3. l.

1. Melch. Iun.

th. El. c. 21. Hip.

5. Keck. Syst.

1. l. 3. c. 2, 3, 4.

Vox.

Gestus.

R. Or. 4. l. 17. c.

uff. l. 9. c. 1, 7, 8.

sius 5. l. c. 8, 9.

llad. l. 6. disp. 1.

Vultus.

Oculi.

Manus.

fas pectore significarit exprefferitque orator. — *Si vis me flere, dolendum est Primum ipsi tibi: tunc tua me infortunia ludent.*

Exercitatio.

EXposita sunt Naturæ primordia & Artis adminicula. super sunt Exercitationis subsidia; sine quibus corruunt illa & iacent. Agricola peritissimi solum vel optimum squallet situ, sentibus dumisque horret: nisi colatur, nisi exerceatur. Subacto, inquit ille, mihi ingenio opus est, ut agro non semel arato, sed nouato atque iterato; quod meliores foetus possit & grandiores edere. Subactio autem est Vfus, Auditio, Lectio, Littera. Quibus enim donis cumulati, quibus exculti artibus, ipsam Eloquentiæ arcem conscenderunt veteres illi Oratores? An utique credimus eorum nascentium labris insedis flexanimam Suadam, cuius quasi Gratijs afflati euaderent aliquando in Deos mortales suoque arbitrio moderarentur animorum habenas? An utique opinamur eos è pigris enchiridion, formularum, observationum riuulis hausisse, quod suspensâ aure biberent audientes? An putamus eos ex insulsis Rhetorum placitis, insubidis scitis, inertibus officinis prompsisse arma, quibus humanas mentes percellerent; artes, quæ altius infixos aculeos post se relinquerent? Errat, longè errat, quisquis virtutem diam in putidis latere puteis, Eloquentiam angustis clausam fistulis tam malè habitare arbitratur. Ditiore venæ est putum hoc aurum, ab altiore fonte pura hæc aqua. Semina quidem in commune sparsit natura, fouet ea gremio ars præparatque: verum fructus omnis, perfectio, consummatio est à lectione, studio, curâ. Ex tripode penitissimæ sapientiæ est illud d Apollonij: *Ἀνάγνωσις τερφὴ λίξιος ἔσθ'.* Lectione velut lætiore pabulo alitur atque enitescit facundia. quippe hinc multijuga exundat eruditio, rerum omnium exuberat scientia, vnde parantur amplissimæ dicendi opes. Lectionis verò cum duplex sit vsus: vnus in

Cic. 1. de Ora
Soarez l. 1. c.
Keck. Rh. sp. 2.
c. 2. Sopatri
Rhetoris Gra
διαρροῆς ζήτη
μῆτον, de
componendis
clamationibus
causis positis
controuersijs
trinq; delineat
liber vtilissim

d Apollonij
dij citat Th
progymnas
c. Senec. 85.

ad styli imitationem, hinc sensus & dispositio ad rerum cognitionem; vtrunque autem prospiciat, vt, qui minus ingenio valent, aliorum subsidio sibi facultates comparent: maximè erit è re præfanti, quantum fieri potest, vtrique consulere. Quamprimum igitur puer è Grammaticis excesserit, & emendatæ iam sanæque structuræ stipendijs emeritis certo pede figit terram, exerceatur probè vertendo è vernaculo in Latina, nec non transferendo è linguâ Latinâ in vulgarem, atque eadem vicissim, interiecto modico tempore, Latine reddendo. Atq; hinc sollicitè & accuratè versabitur in e verborum electione atque phrasæ accommodatione. Deinde tingatur mihi leuiter ^f Compositionis præceptis, mox etiam & Variationis. ita demum instructo expeditior ad Imitationem sternetur via. ad ^h Imitationem, statuam illam Mercurialem, quæ quasi digito viam rectam & compendiarîam ad Eloquentiæ arcem com-
monstrat. Quicquid enim manu suscipitur dextrè, quicquid mente concipitur feliciter; omne illud exemplari huic virtuti accepta referat initia & incrementa: penè dixeram, exitus & perfectionem. Quid enim aliud sunt opera summorum artificum? quid aliud Idææ mente conceptæ? quàm exempla quædam prototypa. originales quidam moduli, quæ imitetur solertia, quos ars exprimat. Imò quid aliud sunt Artes ipsæ, quàm Naturæ summæ illius opificis pedissequæ & discipulæ? cuius vestigia quò pressius sequuntur, eò proprius à perfectione absunt. Quoniam igitur in huius efficacissimæ virtutis cardine vertitur Eloquentiæ ianua; prono studio, affectu, consilio feratur Oratoriæ candidatus, vt alicuius in dicendo sit similis, quem totâ mente atque omnianimo defixus intueatur, vt quæ domi non nascuntur, aliunde petantur commoda. Ille autem sit Vnus, quo æquabilior componatur stylus; atque idem in suo genere Optimus & perfectissimus. in quo & optima quæque sibi proponat inuitanda: namque minus errabit qui rectè collimabit ad scopum. Iam verò, quem Ciceroni præferendum aut parem inuenias? con-
matissimo omnium consensu, Latine lingue parenti

de Longinum

de Jous. C. πρὶ

de Longin. c.

L. Strebzum

lectione & o-

riâ collocati.

verborum, &

ses Schori.

ora.

Imitatio,

præceptis E-

l. de copia

orum & Re-

ck. 2. l. Rh. c.

od. Agricola

e Inuent. c. 5.

c. de Or. 2. l. &

tuto l. 1. ad

Fab. 10. l. 2. c.

noivz d. arch.

i d. arch.

mogen. πρὶ

d. d. arch.

ues 4. l. de

corru. art. &

e tradendis

olinis, vbi ad

exempla.

m. tribus l. &

obilitate lite.

p. 33 2. Pas-

us de opr. ge-

Elocutionis.

cler. meth. El-

Dressl. 3.

l. sp. Rh 2

mine se imitatione dignum prestitit, quod & ipse, cum se totum (elogium est i Fabij, maximi in hac arte magistri) ad imitationem Græcorum contulisset, videtur effinxisse vim Demosthenis, copiam Platonis, iucunditatem Isocratis. Nec verò quod in quòque optimum fuit, studio consecutus est tantum, sed plurimas vel potius omnes ex seipso virtutes extulit immortalis ingenij beatissimâ vbertate. Non enim pluuia (vt ait Pindarus) aquas colligit, sed viuo gurgite exundat, dono quodam providentiæ genitus, in quo totas vires suas eloquentia experiretur. Sciat ergo se multum profecisse cui placebit Cicero. Ex illius itaque felici facilitate proponat alumno suo Rhetor, propinèctque periodum vnâ aut alteram primò, quæ faciliè admittat imitationem, possitque intelligi, characteris humilis aut mediocris. Subministret illi argumentum aliquod materiæ sequacis, & quæ eandem cum exemplo proposito formam vnde quaque possit induere. Ostendat deinde Imitandi artem & rationes; vt vel eidem corpori aliam vestem induat, vel eidem vesti aliud querat corpus: hoc est, vt manentem ^k sententiam alia inuestiat oratione; aut sententiæ suæ ac nouæ habitum illum orationis modicè immutatum conformet atque adaptet. Doceat, quæ ab alio breuiter dicta fuernnt, fusiùs prosequi & Dilatari; quæ fusè ab alijs explicata sunt, Contrahere; Addere ex proprio; Subtrahere ornamenta, & res vel nudè Exponere, vel ornate Variare; ex Græcâ aliâue lingua sumptum suâ Latinitate donare; Orationem numeris strictam asslerere in libertatem solutique iuris facere; locutionis figuram, membra, ordinem, exornationem Mutare atque Inuertere; ita par & simile adferre, vt sit tamen diuersum, & aliud quidpiam esse videatur: vt ars appareat, lateat artificium. Deducat ita instructum in Imitationis arenam, componat cum Exemplo, exigatq; artis specimen. quod diligenter conferet cum exemplari; monebit ubi ab exemplo & arte recessum; ipse emendabit, supplebit quæ deerant, circuncidet si quid redundet. Hinc progrediantur licebit ad longiora, difficiliora, altiora: ad periodos artificiosè com-

i ro. l. Instit. f. contra & provide Causam L. vii. 4. l. de cor. art. Erasmi Ciceronianum Rami Ciceronum. Alst. Or. cognita. Nig. Or. quatuor de laudibus & imitatione Ciceronis Alios.

k Sententiam teres quod an sensissent vocant. Sed conditudo iam tenuit vt mente concepta sensus vocamus, &c. Quint. l. 8. c. 5.

orationes denique integras; easque tractandas vel æmulatione parili, vel contrarijs causarum partibus susceptis. Monebit interea compilatoris esse, non imitatoris, ex alienis centonibus consarcinatis sibi trabeam aut virgatum sagulum consuere: serui pecoris esse, vnam aliquam pretextam purpuream representare, non posse corpus vniuersum effingere. proinde, neque curet verbum verbo reddere tanquam fidus interpret aut religiosus explicator, neque in vniuersitatis ornatuque cuticulâ curandâ sit sollicitus: sed & rei naturam laboret penitus scire, characterem aduertat, circumstantias obseruet, atque illius, quem sibi imitandum suscepit, consilium, acumen, animi indolem, variæ eruditionis carnes, ossa & medullam, argumentorum lacertos & tractationem validam exprimat potius quam verba & stylum. Et cum pigri sit ingenij, malèque de se iudicantis acquiescere inuentis, impressis vsque vestigijs insistere, & dum in re tenui sollicitam curam adhibet, fateri se rebus magnis imparem; hortetur eum iam æmulari, iam se cum duce suo conferre, si quid supra fieri possit, aggredi, præscripta transcendere, nare sine cortice, in altum vehi, seque iam suis ventis permittere. Ad quem palum iam probè exercitatus tyro noster, ubi visus est firmasse pedem habitu certo & æquabili Ciceronianæ orationis filo, deducatur per progymnasinata, Chreias, Locos communes, Ethologias, &c. in latiore campum orationum Demonstratiuarum, latiorrem Suasoriarum. Neque enim huius ætatis, neque sanè nostri fori sunt Iudiciales, quarum scientiâ & arte iam non indigemus, vltra quàm requirit eorum quæ scripta sunt Analysis & artificij observatio; postquam, sublatâ dicendi scenâ, desciiuit ab orationum splendore forensis illa pompa, formularum quarundam angustijs terminata. Vt ergo ab ipsis Eloquentiæ cunabulis legitimè studeat & per omnes numeros progrediatur candidatus noster; petenda illi cognitionis rerum facultas atque opes ex ipsis sapientiæ penetralibus, 1. Auditione attentâ, multâ 2. Lectione, pressâ 3. Commentatione, 4. Præceptis artis, diligenti 5. Stylo, 6.

nicoris apud
num Var.

2. c. 37.

primis apud
orem exerci-
nibus, Fabius
15. & 1. 2. c. 1.
Priscianus ex
nogene p.
Theon. Aph.
Emporius de
poesia ac loco
muni. L. Viu.
11. Orat. L. 2.

diutinoque studio fuerunt inuenta, nobis transfundit
 horula vna: tum quia dicentis viuâ voce ac spiritu mo-
 nemur magis, excipimûsque nota illa velut nascentia
 cum fauore & sollicitudine; trahimûsque insuper in ex-
 emplum si quid in pronuntiatione eò quod decuit pla-
 ceat. Auditione tamen vt vberior, ita certior & libe-
 rior est Lectio. audita enim volucris quadam delecta-
 tione abeunt irreuocabilia: lecta repetere licet, siue
 artem, prudentiam & consilium, quæ celauit disertus
 artifex, propius aduertere; siue res ipsas memoriæ pe-
 nitus affigere velimus. Hoc orationis adeoque erudi-
 tionis atq; scientiæ pabulum voremus, & vt ita dicam,
 hellemur. Quocirca teneram hanc & musteam ata-
 rem, vt neque depulsam in totum lacteâ illâ Ciceronis
 vbertate, ita neque vno vtut pulcherrimo prato coërci-
 tam velim. at crescentem, per florens autorum agros li-
 beriùs vagari; adultam, aperto gaudere cœlo. Vorandæ
 planè sunt orationes non Ciceronis modò, sed quæ
 habentur apud Cæsarem, Liuium, Salustium, Curtium,
 Tacitum. Concoquendæ historiæ eorundem, necnon
 Suetonij Flori, Velleij, & quorum est historia quæ dici-
 tur Augusta, naturalis historia Plinij superioris, junioris
 epistolæ, Valerij collectanea. Historia quippe orato-
 rem alit, narrandi facultatem suppeditat, instruit exem-
 plis, quæ quasi præiudicata sunt & experimenta quæ
 de futuris concludant. Depascendæ Fabij institutio-
 nes, & quæ illi adscribuntur declamationes, panegyri-
 cæ Plinij & aliorum, Pacati in primis. Comædiæ Plau-
 ti & Terentij. Libandradultioribus, Agellius, Capel-
 la, Apuleius cæterique Africi. nuperi denique Petrar-
 cha, Politianus, Lipsius, Strada, & quo nunc calet non
 tantum iuuentus omnis, Barclaius. Ante omnia, hu-
 manioris eruditionis studiosos immorari decet atq; in-
 nutriri summis illis ingenijs & Moralis scientiæ oracu-
 lis, Platoni, Senecæ, Plutarcho. Quàm salutaris autem
 vel necessarius potius sit futuro oratori poetarum hau-
 stus, Oratorum princeps, Oratoriæque primores con-
 sentiunt. Legendi, o inquit, sunt Poetæ, quorum
 lectio plurimum confert oratori. namque ab his & in

2. Lectio

* In primis or-
 nes pro Archi-
 poeta, pro Mi-
 ne, M. Marcel-
 Ligario, Rosci-
 merino, Deior-
 Murenâ, Sylla-
 Cælio;
 In Catilinam
 & 3^a. In Verr-
 6. & 7. Vide 8
 Kock. l. 2. spec-
 c. 1. & Vallad.
 11. quæst.

* Cic. 1. Orat.
 Quint. 10. 11.

χρήσιμος

ἐν τοῖς λόγοις.

Hermoge-

νης μὲν δὲ

πρὸς τὸ

uino quodam numinis afflatu conceitati, immortale quiddam ac cœleste spirant, sententiarum concinnitate mirabiles, lumine verborum conspicui, numerorum modulatione suauissimi. Meminerimus tamen non per omnia poëtas esse oratori sequendos, nec libertate verborum, nec licentiâ sententiarum: neque per totos verus aut hemistichia solutæ orationi infarcienda. Verùm ne memoria tot tantarumque rerum multifariâ & confusâ lectione obruatur: ne quid ex ijs quæ legimus, audiuius, cogitando ipsi inuenimus, desideretur: utile inprimis erit, quæ illustria sunt & notanda videntur, librorum custodijs concredere, tanquam cellæ penuriaræ & succenturiato memoriæ subsidio. Quorum altero notentur verba rara, noua aut nouo sensu usurpata; phrasēs insigniores suis quæque distinctæ titulis; formulæ elegantiores, ad contextum, ordiendi, narrandi, conciliandi, proponendi, autores & exempla citandi, confutandi, continuandi, transeundi, abrumpendi, claudendi; ad Materiam; rogandi, officium agnoscendi, gratias agendi, laudandi, vituperandi, opem offerendi & pollicendi, asseuerandi & obtestandi, corrigendi, monendi, hortandi, suadendi & consulendi, dehortandi & dissuadendi, exclamandi, querendi & admirandi, excusandi, deliberandi, illudendi, minandi, metuendi & obstupefascendi, bene & male precandi, consolandi. Altero adnotabuntur Ornamenta & Argumenta, Similitudines, & Translationes, quæ sunt in vnam vocem contractæ similitudines, allegoriæ, imagines, exempla, acutiōra dicta, sententiæ, allusiones aut quæ alludi vel inuerti possunt; eaque digesta omnia & per ordinem alphabeticum suis titulis atque capitibus tanquam fauis cellisque subiecta. Quoniam verò, ut ait ille, nemo percipere tot reconditas aut tam varias res potest, nisi ut scientiæ meditatio, meditationi facultas, facultati vis eloquentiæ accedat: per quæ colligitur eandem esse rationem & percipiendi quæ proferas, & proferendi quæ perceperis: ne conditi magis alienorum effatorum quàm nostrorum conceptuum proni simus; intengendus tandem in nostram animi mentem erit ca-

Stalla in dia-
que a alijs
o. adij Quin-
o adiudi-

meditatio &
mentatio.

que congestarum opum, quo proprię fiant nostrique iuris, immutanda est qualitas & proprietas, vt vulgo loquuntur. Ne patiamur itaque illa quę haufimus manere integra & quasi solida innatare stomacho, quem ægrum atque infirmum arguunt, quoties eadem specie redduntur tibi qua sumpti sunt: sed ea naturę beneficio concoquamus in chylum, vt hinc in sanguinem & alimentum transeant. Non tam memori vomitu cruda regeramus, quàm ingenij fermento tot granorum miscellanea in panem conuertamus. Tot roris gemmas, tot florum succosita spiritus nostri proprietate mutemus, vt diuersa libamina & sapes in vnum mel coalescant. Ita in vnum conspirent voces varię & instrumenta diuersa vt singulorum lateant voces, omnium appareant; vt ex tot dissonis fiat chorus vnus, concentus vnus. Quod fiet, si mentis dexteritate, elicio studij atque animi conflictu, & quasi obstetriciã meditationis operã, res varię mistas ita temperemus atque in vnum corpus redigamus: vt etiamsi appareat vnde sumptum sit, aliud tamen quàm vnde sumptum sit, appareat. Lecta hæc semina nouali subacta credita prement aliquando terram segete, rumpent messe horrea; si accedat æquę disertæ periticultoris solertia. Præceptor igitur & ipse

4. Præcepta
artis.

minimè rudis & maximè exercitatus ex hoc nostro aut alio Rhetorices compendio artis præcepta enarrabit; locos inuentionis, definitiones eorum, Maximas, tractationes, adiectis exemplis illustrabit. Non tamen omnia accuratè & ad tenue: vel ob hoc, quod magistrum ferè artis reperias neminem, teste Cicerone, qui ipse eloquens fuerit: nudæ enim illæ artes nimia plerunque subtilitatis affectatione frangunt atque concidunt quicquid est in oratione ipsoque spiritu generosius, omnem succum ebibunt & ossa detegunt. Nouissimè docebit proprios Affectuum motus & concitationes. Et iam tandem proponet rhetorculo suo argumenta, è fabulis poëticis, tragicis vt plurimum, historicis, Ethicis, declamanda, atque ea quandoque in partes contrarias; verum hæc veritati quam maximè consona, & quorum sit vsus aliquis in vitã deinceps futurus. licebitque ali-

declamandi materiam & suppellectilem, delineabit vestigia, digitum ad fontes lectionis intendet, commonstrabit argumenta, suppediet colores. mox cum sibi permittet, suis ut viribus absque adminiculo possit progredi. Progressus autem faciet non sine summa spe ad laudes amplissimas, si se totum & rite tradiderit Stylo, optimo & præstantissimo dicendi magistro, auctori, effectori. Hic enim vires ingenij experitur, mentem excitat, memoriam excitat, iudicium format, artis præcepta illustrat, lectionis fructum exigit; studij practica, cogitationum Hermes, mandatorum nuncius, scientiarum monumentum. quem cum multi per ignauiam fugiunt quia magni est laboris, tum plurimi per inscitiam auersantur, eo quod rationem eius nesciant profani, & illotis, pedibus, aut manibus potius, tantæ artis penetralia aggressi. His autem mysterijs initiatus *hoc agat*, rem curæ tam seriæ, consilij tam sacri etiam atque etiam rectâ reputet viâ. Prius igitur quam calamum in manum sumat, operam det penitus intelligere quæstionis & rei de qua dicendum sit, naturam, genus, statum. Deinde sibi aurem peruellet exigetque à memoriâ suâ, si quid uspiam audiuerit super ea re legeritue. centuriata habebit autorum capita, sententiasque; eorum quasi per saturam anquiret; suæ meditationis aduocabit obstetriciam manum, solertis ingenij aciem intendet, omnia diligenter versabit, quæstionem si finita sit, ad infinitam auocabit, circumstantias perpendet. hinc latibula argumentorum lustrabit, eruet quæcunque ad conciliationem, fidem, motum faciant. Delectum habebit copiarum. leuia quæ sunt & futilia, reiiciet planè, exautorabit, cassabitque, ut isti loquuntur: quæ virtute valent & pondere, distinguet etiam; ut velites expediantur, in acie stent Hastati, Principes collocentur medijs, subsideant in postremis Triarij. Quas omnes argumentorum, exemplorum, similitudinum, sententiarum copias ubi explicuerit in vna tabellæ facie, ut ibi in procinctu & statione appareant, euocandæ prout fuerit opus: cogitandum erit non tantum quo ordine, sed & quo apparatu, quàm valido, quàm splendido instructæ proce-

Compositione fluat, Ornatu splendeat. Et tum denique ab indagationis industriâ, & solertiâ commetationis se ad scribendum conferet. Ad commodiorem autem meditandi curam scribendique laborem conducet plurimum, si in quietum aliquem locum, secretum atque arbitris liberum se recipiat, eundemque obscurum. secessu quippe, silentio, tenebrisque alitur mens; sibi vacua, aliûsque operi intenta, quoties extrinsecis auocamentis distracta non impeditur. Hic tandem stringat calammum, acuat stylum; in exercitationis huius incunabulis, tardum; in progressu temporis & facultatis, velociorem; semper diligentem. At ne quando à proposito extra oleas, quod aiunt vagetur, suspiciendum erit subinde thema; ne mæceriæ extruantur & arena sine calce, repetenda sæpius erunt proximè scripta; tum ad styli commissuram, quo melius connectantur præcedentibus sequentia; tum ad cogitationis calorem, qui, si scribendi intercapedine refrixerit, ex integro recipiet vires, & quod in certamine saltus fieri solet, vel tito spatio sumet impetum. Sequitur vt exami ceptor & emendet, quæ ille scripserit, improba sa expungat, proba & grauiâ ponat, in locum forum sufficiat lecta, pro insuauibus dulcia, pro composita suggerat, antiquitatis horrorem excolat, ridæ nouitatis ambitionem coërceat. Aliquantu veniæ tamen indulgebit vbertati & elegantia. quimo alet potius indolem lætam, generosos conatus & vel plura iusto concipientem spiritum fouebit, & satiari veluti quodam iucundioris discipline cibo lactéque paretur. Volo, inquit Orator, se efferat in adolescente fecunditas. Nam facilius sicut in vitibus reuocantur ea quæ sese nimium profuderunt, quàm si, nihil valente materiâ, noua sarmenta culturâ excitentur: ita volo esse in adolescente vnde aliquid amputé. Luxuriem quippe depascet increfcens cum etate stylus, multum inde anni decoquent, multû ratio limabit, aliquid ipso vsu detereatur. Non autem potest in eo esse succus diuturnus, quod nimis celeriter est maturitatem assecutum. Nec placet mustum quod in lacu statim est austum, id fiat

Cic. l. de Orat.

ra inuratur nota sepultæ inertiae ; superest, vt materiae
 ita formatae habitus producat in actum : vt arte stu-
 dióque decurata & domi elaborata oratio in solem &
 puluerem prodeat in castra & aciem procedat. cui rei
 Memoria maximum est subsidium. Quam vt fixam,
 firmam, fidemque habeas, deuorandum est tradium il-
 lud scripta aliena & tua ad verbum ediscendi. quæ pe-
 ritæ cognita atque intellecta, ritè atque ex artis me-
 thodo disposita diligenter leges, aduertēsque res primò,
 deinde verba : eaque per interualla & certas partes di-
 uisa, edisces ex iisdem tabellis quibus scripseris tenaciùs
 quippe Memoria (quæ non est quid ab Intellectu, nisi
 ratione distinctum) apprehendit eorum vestigia, quæ
 sibi familiaria non incuriosi tradiderunt oculi. Quæ
 itaque imprimenda animo curaueris apud te tacitè sub
 somni tempus, quò plus firmitatis adferat noctis inter-
 posita quies & silentium ; reposces exigēsque à memo-
 riâ postero manè, defœcato à cibi decoctione & cura-
 rum æstu, animo. Deinceps probè meditata & compre-
 hensa in solitario aliquo loco recitabis, Voce clarâ, di-
 stinctâ, non stridulâ aut intentâ (in Exordio minimè)
 non vnius toni, sed modulatâ pro variâ materiae, argu-
 mentorum, sententiarum, affectuum ratione. cui Vul-
 tus consentiat, subseruiatque Gestus, rebus quæ agun-
 tur congruus ; non vastus neque histrionicus tamen, sed
 decorus & temperatus. Quæ omnia vt cum gratiâ, ve-
 nustate & iudicio præstare valeas, operæ precium, imò
 necessarium erit, vt ipse audias alios, te alij, ijque artifi-
 ces, qui exemplo feliciter præeant, consilio fideliter mo-
 neant, quæ sequare, quæ fugias ; atque ij certè diser-
 tiùs quàm vel eburnea Gracchi fistula, vel Demosthe-
 nis speculum tibi vocem modulentur, gestum figurent.
 Tum demum bonâ cum tui fiduciâ prodire in publi-
 cum licebit. Actio autem vsu repetita relegabit me-
 tum, solitudinem, iram, rusticum pudorem, cæterosque
 affectus qui memoriæ ac liberiori gestui præiudicant &
 officiant.

Artis præcepta leuidentis quodam filo & soloci per-
 texui. quæ compendij studio omiserim, ex ijs ipsis quos

fere, si habitam & disertam dicendi facilitatem ysu acquirere non pigebit; ibunt indolis vestrae flores (quos Naturæ produxit tellus, Artis firmat sol, Exercitationis educat imber) in Eloquentiæ & Prudentiæ fructus. Summus ille naturæ parens fructus hosce, quorum ipse sparsit semina, ita benigno foueat numine; ita radijs suis illustret animæque æternus Iustitiæ & Sapientiæ Sol; ita gratiæ suæ aurâ mulceat, imbre riget Sacrosanctus Fauonius: ut canescentes illi indies ad maturitatem in animis vestris, vos ipsos ad consummatissimæ Virtutis arcem euehant, ad fastigatissimi Honoris apicem promoueant; in Reip. emolumentum, Diuini nominis gloriam, vestram salutem æternam.

FINIS.

D

Ne vacuæ superessent meræ istæ pagellæ, adijci-
enda curauimus concenturiata Communium
Locorum capita; in illorum gratiam quibus
cura erit studiũque conficiendi memorialia
volumina, quorum mentio Pag. 36.

A

Abstinentia. Abusus. Academia. Actio.
Accusatio. Adolescentia. Aduerse res.
Adulatio. Adulterium. Edificia. E-
mulatio. Equabilitas animi. Equali-
tas. Aetas. Affectus. Affinitas. Agricul-
tura. Aliena. Ambitio. Amicitia. Amor.
Amor sui. Angeli. Anima. Animantia. Animus. Arro-
gantia. Ars. Artes liberales. Artes. Asperitas. Avaritia.
Audacia. Auditus. Aula. Aurum. Auspicia. Autoritas.
Auxilium.

B

Bellum. Beneficentia. Bona natura, fortuna, animi.
Boni. Bonitas. Bonum. Breuitas.

C

Cedes. Calumnia. Casitas. Cause. Ceremonie. Cibus. Ci-
uis. Civilium rerum usus. Clementia. Calibatus. Cælum. Co-
mitas. Communio rerum. Concordia. Confessio. Coniugium.
Coniugalis fides. Conscientia bona. Conscientia mala. Consi-
lium. Consolatio. Constantia. Consuetudo. Consentus ani-
mus. Contractus. Conuersatio. Communium. Corpus. Cor-
ruptio. Crudelitas. Crudelitas. Cura. Cura.

D
Dauinum. Decorum. Debitum. Deformitas. Degeneratio.
Deliciae. Desperatio. Detractores. Deus. Dies. Discipulus.
Discipline. Discordia. Dissimulatio. Diues. Diuitiae. Di-
uinitio. Doctrina. Dolor. Dolus. Dos. Dux.

E
Ebrietas. Educatio. Elementa. Eloquentia. Error. E-
uentus. Exemplum. Exercitatio. Exilium. Experientia.

F
Facilitas. Fama. Fames. Familia. Fatum. Favor. Feli-
citas. Fides. Finis. Forma. Fortitudo. Fortuna. Forum.
Fratres. Fraus. Frugalitas. Fruges. Fuga. Furor. Furtum.

G
Garrulitas. Gaudium. Gestus corporis. Gloria. Grati-
tudo. Gula.

H
Heredes. Historia. Histriones. Homo. Honestas. Honor.
Horti. Hospites. Humanitas. Humilitas.

I
Iactantia. Ignauia. Ignorantia. Imitatio. Imperium.
Impietas. Impudentia. Indoles. Industria. Infamia. Infan-
tia. Inferi. Infirmitas. Ingenium. Ingratitudo. Inhuma-
nitas. Inimicitiae. Iniuria. Iniustitia. Innocentia. Instita-
tio. Insania. Interitus. Inuenta. Inuidia. Ipse. Ira. Irrisio.
Iudicium. Iuris scientia. Ius. Iusurandum. Iustitia.

L
Labor. Lacrymae. Latitia. Leges, iura, consuetudines gen-
tium. Legatus. Lenitas. Liberalitas. Liberi. Libercas. Li-

vido. Licentia. Licita. Lingua. Lrs. Locus. Luctum. Lu-
dus. Luxus.

M

Magistratus. Magnificencia. Maiestas. Mala. Maledi-
centia. Mali. Malitia. Medicina. Mediocritas. Meditatio.
Memoria. Mendacium. Mens. Mercatura. Meretrix.
Metalla. Meteora. Metus. Militia. Miracula. Miseria.
Misericordia. Modestia. Mora. Morbi. Mores. Morum
gravitas. Mores gentium varij. Mors & sepultura. Mulier.
Mundus. Munera. Mutationes. Mutuum.

N

Natura. Naturales res. Navigatio. Necessitas. Nobilitas.
Nosce teipsum. Nouerca. Nouitas. Nox. Numerus. Nu-
mina. Nuptie & ritus.

O

Obedientia. Obsequium. Oblinio. Occasio. Ocium. Ocu-
lus. Odium. Officium. Omnia. Opinio. Opus. Oracula.
Oratio. Ordo. Ornatus.

P

Parentes. Parricidium. Passio. Patientia. Patria.
Paupertas. Pax. Peccatum. Peregrinatio. Persidia. Per-
iuria. Perseuerantia. Petitio. Pests. Philosophia. Pietas.
Pictura. Pena. Penitentia. Poeta. & Poëta. Politia.
Potentia. Potentioribus non aduersandum. Preceptores.
Presentibus fruendum. Principes. Principium. Prodig-
litas. Prodigia. Proditio. Promissa. Prosperere res. Provi-
dentia. Prudentia. Principijs obsta. Pudor. Pudicitia.
Pueritia. Pulchritudo.

Q

Questiones curiose. Quærelæ.

R

Rapina. Ratio. Rave. Regnum. Religio. Retrehen-
 sio. Repugnantia. Repulsa. Respublica. Rheures. Rym.
 Robur. Rube.

S

Sacerdotes. Sacrificium. Sacrilegium. Sapientia. Sec-
 lus. Scientia. Scriptum. Securitas. Seditio. Sella. Sensus.
 Seneclius. Seruus. Sernitus. Severitas. Silentium. Simi-
 litudo. Simulacra. Simulatio. Simulachra. Sitis. Sobrietas.
 Societas humana. Societas honesta. Societas prava. Solitu-
 do. Solertia. Somnus. Somnia. Species recti. Spectrum.
 Spes. Studium. Stultitia. Subditi. Sublimis vine condi-
 tio. Superbia. Superstitio. Suspicio.

T

Taciturnitas. Tadium. Tenderitas. Temperantia. Tem-
 pla. Temporum res gesta. Tempus. Terra. regionesq;. Testis.
 Testamenta. Timor. Tormenta. Tranquilitas. Tueri par-
 ta. Turpitudine. Tyrannis.

V

Valetudo. Varietas. Venatio. Venia. Veneficia. Ver-
 um. Verecundia. Veritas. Vestitus. Velut. Vi-
 cin. Vicissitudo rerum. Victoria. Vigilantia. Vindicta.
 Vinum. Virtus. Virginitas. Vis. Vita. Vita primata. Vi-
 tia. Vitium fuga. Ultio. Ultio divina. Vnitas. Volun-
 tas. Voluptas. Vota. Vrbs. Vsur. Vsus. Vulgus. Vul-
 us. Vultus. Uxor.

FINIS.

Adriana

1600

Adriana

Adriana

Adriana

Adriana

Adriana

Adriana

Adriana

Adriana

Adriana

